

jest

word

jest

jest

Els Reglaments europeus i
l'evolució del Dret català de contractes, família i successions

jest

word

es

es

Els Reglaments europeus i l'evolució del Dret català de contractes, família i successions

INSTITUT DE DRET PRIVAT EUROPEU I COMPARAT
UNIVERSITAT DE GIRONA
(COORD.)

Dades CIP recomanades per la Biblioteca de la UdG

CIP 347(467.1) REG

Els Reglaments europeus i l'evolució del Dret català de contractes, família i successions / Institut de Dret Privat Europeu i Comparat, Universitat de Girona (coord.). – Girona : Institut de Dret Privat Europeu i Comparat de la Universitat de Girona : Documenta Universitaria, agost 2019. – 671 pàgines ; cm
Ponències de les Vintenes Jornades de Dret Català a Tossa, organitzades per l'Institut de Dret privat europeu i comparat de la Universitat de Girona els dies 20 i 21 de setembre de 2018
ISBN 978-84-9984-483-1

I. Universitat de Girona. Institut de Dret Privat Europeu i Comparat, organitzador II. Jornades de Dret Català a Tossa (2oes : 2018 : Tossa de Mar, Catalunya), autor 1. Dret català – Congressos

CIP 347(467.1) REG

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ésser realitzada amb la autorització dels seus titulars, llevat excepció prevista per la llei. Dirigiu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessita fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).

© dels textos: els autors

© de l'edició: Institut de Dret Privat Europeu i Comparat de la Universitat de Girona

© de l'edició: Documenta Universitaria®

www.documentauniversitaria.com

info@documentauniversitaria.com

ISBN: 978-84-9984-483-1

Dipòsit Legal: GI-1.144-2019

Imprès a Catalunya
Girona, agost 2019

Les Vintenes Jornades han estat organitzades per l'Institut de Dret privat europeu i comparat de la Universitat de Girona, en col·laboració amb l'Ajuntament de Tossa de Mar i el suport de:

Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia

Universitat de Girona

Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya

Deganat dels Registradors de la Propietat, Mercantils i de Béns Mobles de Catalunya

Col·legi de Notaris de Catalunya

Facultat de Dret UB (Deganat)

Facultat de Dret UdG (Deganat)

Consell de l'Advocacia Catalana

Fundació d'Advocats de Girona

Col·legi d'Advocats de Terrassa

jest

word

es

es

SUMARI

PRIMERA PONÈNCIA

CONTRACTACIÓ I PROTECCIÓ DELS CONSUMIDORS

El Reglament europeu sobre llei aplicable a les obligacions contractuals (Roma I): *Aplicabilitat* espacial de la normativa elaborada a Catalunya en matèria de contractes..... 17

JOAQUIM FORNER DELAYGUA

1. Introducció.....17
2. Roma 1.....21
3. Dret català i Roma 1 26
4. Dret català, Roma 1 i Directives 39
5. Un apunt final sobre els conflictes interns de lleis..... 54
6. Bibliografia 55

Las afecciones registrales en la regulación de la compraventa en el Código Civil de Cataluña: Su regulación en la constancia registral de las arras y de la resolución consecuencia del cumplimiento de la condición resolutoria..... 63

RAFAEL ARNAIZ RAMOS

1. Introducción 63
2. Las afecciones en la regulación del contrato de compraventa del Libro VI 67

La conformitat de la prestació al contracte: qüestions des del Codi de consum 87

DRA. LÍDIA ARNAU RAVENTÓS

1. El context..... 87
2. La conformitat de la prestació al contracte: traces al Codi de consum..... 89
3. La conformitat del bé al contracte de compravenda: del CcoCat... al CCCat.....91
4. La conformitat dels serveis al contracte: cómo implementar-la?103

Acotacions del món pràctic: l'experiència judicial.....119

JOSEP MARIA BACHS ESTANY

1. Introducció.....	119
2. La problemàtica de partida per a legislar en matèria d'obligacions i contractes ..	120
3. Principals innovacions del Llibre VI	125
4. Conclusions	136
Apèndix I:	137
Apèndix II:	141

SEGONA PONÈNCIA ASPECTES DEL DRET DE FAMÍLIA

Los reglamentos (UE) 2216/1103 y 2016/1104, por los que se establece una cooperación reforzada en el ámbito de la competencia, la Ley aplicable, el reconocimiento y ejecución de resoluciones en materia de regímenes económicos matrimoniales y en materia de efectos patrimoniales de las uniones registradas..... 147

GUILLERMO PALAO MORENO

1. Aspectos introductorios.....	147
2. Competencia judicial internacional	154
3. Ley aplicable.....	163
4. Reconocimiento y ejecución de resoluciones	174
5. Valoración	178

Los matrimonios y parejas de hecho sujetas al Derecho catalán y los Reglamentos europeos 2016/1103 i 2016/1104181

ÁNGEL SERRANO DE NICOLÁS

1. Preliminar.....	181
2. Concepto de matrimonio y de unión registrada en la relación del CCCat con ambos reglamentos (UE) 2016/1103 y 2016/1104, de 24 de junio de 2016	185
3. Concepto y aplicación material del REM: «REM primario» y efectos frente a terceros, régimen propio de la vivienda habitual y materias excluidas	188
4. Universalidad y unidad de la ley aplicable: Adaptación de los derechos reales....	199
5. Vecindad civil catalana, residencia habitual, elección de ley y aplicación del Derecho civil catalán.....	200
6. Conclusión	208

Els aliments als fills: fonament i abast de l'obligació211

JORDI RIBOT IGUALADA

1. Introducció..... 211
2. Fonament de l'obligació paterno-filial d'aliments213
3. Abast de les obligacions legals dels progenitors 221

Perspectives de futur i noves formes de parentalitat 253

ESTHER FARNÓS AMORÓS

1. Introducció..... 253
2. Autonomia privada i filiació..... 255
3. Perspectives de futur: cap a formes col·laboratives de paternitat i maternitat?.. 273
4. Bibliografia 280

Acotacions en el món pràctic (II). Perspectiva notarial dels reglaments europeus 287

VÍCTOR J. ASENSIO BORRELLAS

- Introducció..... 287
- Situació pràctica 1..... 287
- Situació pràctica 2 290

Acotacions al món pràctic (II). Menors i relacions socials 303

DOLORS VIÑAS MAESTRE

1. Introducció..... 303
2. Xarxa social..... 304
3. Règim legal 305
4. Consentiment per a la cessió de dades a les xarxes socials 309
5. Sharenting 311
6. Conclusió 316
7. Bibliografia 320

TERCERA PONÈNCIA

ASPECTES DEL DRET DE SUCCESSIONS

El Reglament europeu de successions: presentació d'un joc de pesos i contrapesos..... 325

ALBERT FONT I SEGURA

1. Introducció..... 325
2. Finalitat i àmbit del RS: una lògica concatenada de pesos i contrapesos 331
3. Competència internacional d'autoritats 340
4. Determinació de la llei aplicable 354
5. Una aproximació conclusiva..... 368

El Dret civil català i el Reglament europeu de successions..... 371

M. ESPERANÇA GINEBRA MOLINS

1. La llei aplicable a la successió: «conflictes internacionals» vs. «conflictes interregionals»..... 371
2. La llei aplicable a les successions amb repercussió transfronterera 378

Perspectives de futur en l'àmbit del dret català de successions 403

ANTONI VAQUER ALOY

1. Introducció..... 403
2. Cap a un tractament unitari del testament i els instruments extratestamentaris de transmissió de riquesa 405
3. Les famílies reconstituïdes en la successió..... 429
4. Reformes derivades de desenvolupaments judicials..... 434
5. Altres modificacions mirant al futur 445
6. Annex 451

Acotacions pràctiques al reglament successori Europeu des del punt de vista notarial 459

VÍCTOR ESQUIROL JIMÉNEZ

1. Disposicions *mortis causa* 460
2. Declaració d'hereus abintestato 469
3. L'escriptura d'acceptació d'herència..... 476

**Impressions i necessitats del Reglament europeu de successions
650/2012. Anàlisi des de l'exercici de l'advocacia 483**

MERITXELL GABARRÓ I SANS

1. Introducció..... 483
2. Les incerteses de l'aplicació en el moment actual 484
3. Altres reflexions 501

Acotacions del món pràctic: aspectes registrals 503

ESTHER SAIS RE

1. Aspectes substantius..... 504
2. Aspectes formals 524
3. Breu relació d'altres aspectes registrals..... 540
4. Bibliografia 542

COMUNICACIONS

**Els conceptes jurídics de Dret internacional privat europeu
i els de Dret civil català: exloents o compatibles? 545**

MARIA FONT I MAS

1. Presentació..... 545
2. Dels conceptes autònoms europeus a la correlativa interpretació autònoma547
3. Exemple d'interpretació disfuncional d'un concepte de DIPr europeu:
«obligació d'aliments» versus «pensió compensatòria» 549
4. Consideracions finals..... 559

**El criteri de raonabilitat com a límit moderador en l'exigibilitat del
compliment conforme al Llibre VI del CCCat 561**

LAURA ARROYO SAN JOSÉ

1. Introducció.....561
2. El concepte de raonabilitat i la seva estandarització com a model de conducta.. 563
3. La possibilitat raonable d'avertiment dels defectes o incorreccions
del bé venut. Necessàriament una qüestió d'incompliment dels deures
precontractuals d'informació?..... 573
4. A mode de conclusió: Abast i funcions del criteri de La raonabilitat en el
compliment del contracte 578

La resolució de conflictes amb els consumidors en els serveis financers . 581

IMMACULADA BARRAL-VIÑALS

1. La protecció del consumidor en el procés de liberalització dels serveis públics. 581
2. *L'especial intensitat* de l'obligació de resoldre conflictes en els serveis financers: els sistemes sectorials paral·lels 584
3. El nou sistema de resolució de conflictes de consum que impulsa la LADRC: visió general 586
4. El sistema arbitral de consum: la relativa incidència en la resolució de conflictes de serveis financers 589
5. Els serveis d'atenció al client 593
6. Els defensors del client: és l'esquema ombudsman la solució? 597
7. La tutela dels consumidors mitjançant òrgans administratius i la futura entitat sectorial única 603
8. Bibliografia 611

Conseqüències de la cooperació reforçada en el Reglament europeu en matèria de règim econòmic matrimonial i matrimoni entre persones del mateix sexe 617

DRA. DIANA MARÍN CONSARNAU

1. Introducció 617
2. Quin és l'escenari a la UE? 619
3. Matrimoni entre persones del mateix sexe, cooperació reforçada i règim econòmic matrimonial 623
4. Reflexió final 629

Presente y futuro del derecho sucesorio balear como filigrana de un conjunto normativo «heterointegrado» 631

FRANCESCA LLODRÀ GRIMALT

1. Presentación del Derecho sucesorio balear como filigrana de un conjunto normativo heterointegrado 631
2. Futuro del derecho sucesorio balear como filigrana de un conjunto normativo «heterointegrado» 644

L'acció d'inoficiositat legitimària. Legitimació i conseqüències del seu no exercici 655

CRISTINA VILLÓ TRAVÉ

1. Introducció 655
2. La responsabilitat pel pagament de la llegítima 657
3. La protecció del contingut econòmic de la llegítima 659
4. Inoficiositat legitimària 660

El Reglament europeu sobre llei aplicable a les obligacions contractuals (Roma I): *Aplicabilitat* espacial de la normativa elaborada a Catalunya en matèria de contractes

JOAQUIM FORNER DELAYGUA

*Catedràtic de Dret internacional privat
Universitat de Barcelona*

SUMARI

1. INTRODUCCIÓ. 2. ROMA. 1 2.1. *Característiques bàsiques del Roma 1 i de la seva posició en el sector LA a les obligacions contractuals.* 2.2. *Marc general d'anàlisi de l'aplicabilitat del Dret català en funció del Roma 1.* 3. DRET CATALÀ I ROMA 1. 3.1. *Regulació del fons de la substància («substància material») de les obligacions contractuals.* 3.2. *Regulació de la forma de la substància («substància formal») de les obligacions contractuals.* 4. DRET CATALÀ, ROMA 1 I DIRECTIVES. 5. UN APUNT FINAL SOBRE ELS CONFLICTES INTERNS DE LLEIS. 6. BIBLIOGRAFIA.

1. INTRODUCCIÓ

1. El tema d'aquesta ponència gira al voltant de l'*aplicabilitat* del Dret català d'obligacions contractuals en situacions *heterogènies*, atès que el Dret català d'obligacions coexisteix amb altres Drets d'obligacions, amb o sense coincidència parcial d'àmbit territorial de vigència. És a dir, amb Drets que no tenen el seu origen a les fonts materials del Dret català.

Per situacions *heterogènies* entenem els fets amb significat jurídic i amb contacte amb diferents Drets, car llavors té sentit preguntar-se quin Dret els és aplicable. Els Drets de diferent origen considerats poden ser de diferents Estats o d'un mateix Estat.

La qüestió de l'aplicabilitat, en el context de coexistència de Drets, amb o sense coincidència d'àmbit territorial de vigència entre aquests Drets, duu a escollir el Dret aplicable, de modus i manera que, per a una qüestió jurídica donada, un Dret s'aplica i els altres no. Com a punt

de partida, en termes molt generals i aproximatius, aquesta selecció de «només un» entre dos o més Drets està inspirada en la idea de que una qüestió jurídica donada adquireix contorns jurídics i ha de quedar regulada per un únic Dret. Altrament, cal estar disposats a tenir respostes jurídiques potser contradictòries i recíprocament excloents, en termes de lògica jurídica, respecte de la mateixa qüestió jurídica. Els raonaments jurídics que permeten d'identificar el Dret aplicable a una determinada qüestió (i la correlativa *inaplicabilitat* dels altres Drets) pertanyen al sector anomenat «lleï aplicable» (LA) en la dogmàtica de Dret internacional privat (Dipr). Aquesta perspectiva permet d'afirmar que, a Dipr, el sector de la LA cerca de mantenir l'estabilitat jurídica en el cas de situacions *heterogènies*. Això no vol dir que el Dipr s'ocupi de *tots* els raonaments incidents en la determinació final de les normes concretes de la LA ni que ho faci amb *exclusivitat*.

2. Ara bé, la determinació d'un únic Dret com aplicable (d'una única LA) només és efectiva en el si del Dret al que pertanyen les normes que determinen quina és en cada cas la LA. És a dir, l'estabilitat jurídica en el cas de situacions *heterogènies* s'assoleix independentment per cada Dret. Per tant, la coexistència de diferents Drets segueix existint en el nivell de les mateixes normes de LA, amb el resultat possible de que cada Dret troba una LA, però cada Dret en troba una de diferent. Per tant, en aquest cas, cal seguir estant disposats a tenir respostes jurídiques contradictòries i recíprocament excloents respecte de la mateixa qüestió jurídica. La inestabilitat cessa des de la perspectiva de cada Dret, però es manté encara des de la *perspectiva alternativa* de dos o més Drets (principi de relativitat del Dipr) i, per tant, dels subjectes de Dret privat que actuen en aquest context.

En el camp del Dret de les obligacions contractuals, el REGLAMENT (CE) N. 593/2008 DEL PARLAMENT EUROPEU i DEL CONSELL de 17 juny 2008 sobre lleï aplicable a les obligacions contractuals (Roma 1) té com a resultat, *grosso modo*, que els Drets dels Estats membre (EM) de la Unió Europea (UE) comparteixin les mateixes normes de LA en matèria d'obligacions contractuals, tot eliminant així la relativitat de les solucions de LA entre els EM. Donat que en el cas d'Espanya no s'ha fet l'opció de sotmetre els conflictes de lleis interns espanyols al règim Roma 1 segons permet l'art. 22.2 Roma 1, des de la nostra perspectiva de Dret català cal diferenciar entre conflictes internacionals de lleis (apartats 2 a 4) i conflictes interns, als que es dediquen uns breus apunts finals (apartat

5). Ambdues branques conflictuals són rellevants des de la perspectiva del Dret català, doncs a Catalunya està vigent Roma 1 com a part del territori de vigència i *aplicabilitat* de Roma1.

No inclourem en les planes següents el tractament del repartiment i/o concurrència de competències legislatives en matèria de contractes o d'obligacions contractuals segons la Constitució espanyola (CE) i l'Estatut de Catalunya (EC) (i el Tribunal constitucional (TC)), que pressuposarem;¹

1 Vid. POZO CARRASCOSA, P. del - VAQUER ALOY, A. - BOSCH CAPDEVILA, E., *Derecho civil de Catalunya. Derecho de obligaciones y contratos*, Madrid (Marcial Pons), 2018, pp. 20 s., 25 s. Un exemple puntual de com és de rellevant l'elecció de la norma vigent a Catalunya concretament aplicable en matèria de contractes de consum: ANDERSON, M., El dret civil català davant la transposició de la directiva 2008/112, relativa a certs aspectes contractuals de l'aprofitament per tornos de béns mobles i immobles, Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada (Catalunya). 2010: «De fet, i almenys com a declaració de principis, el Preàmbul de la Llei 29/2002, de 30 de desembre, en explicar que el codi l'estructura (CCCat) del qual s'aprova es concebia com a codi obert, es basava, entre altres motius, en què "el procés d'integració europea fa que els legisladors, nacional o autonòmics, segons qui tingui atribuïda la competència legislativa en una determinada matèria, hagin d'aplicar les directives que emanen de la Comissió Europea en uns terminis prefixats i relativament breus» (I.2), a la qual cosa podem afegir que «les omissions són provisionals i que no comporten cap mena de renúncia a l'exercici de les competències que li són pròpies» (I.5). Més tard, el Preàmbul (II.4) de la Llei 5/2006, en introduir el llibre cinquè, afirma que un dels principis que l'inspiren és el de la protecció dels consumidors, a la qual es dedica bona part de la normativa comunitària de dret privat. Aquests pronunciaments s'emmarquen en la que sembla la millor manera de connectar el desenvolupament del dret europeu amb la distribució interna de competències, si bé el legislador català no sempre n'ha fet aplicació.» p. 77 pdf.) i en matèria de consum específicament «... les competències civils en matèria de consum semblen poder deduir-se d'aquests dos preceptes [arts. 123.a) i 28.1 EC], tot i que s'ha de reconèixer que l'enunciat dels articles de referència no és especialment clar i es formula de manera que recorda massa aquella jurisprudència constitucional que impedia al legislador català regular drets i deures específics dels consumidors i usuaris, així com l'actitud seguida pel propi legislador autonòmic a l'hora d'abordar aquestes matèries, limitant-se sovint al seu vessant purament administratiu. No obstant, cal remarcar que l'enumeració d'aspectes de dret de consum no s'ha de veure com a exhaustiva, com es desprèn de l'expressió que introdueix el precepte («en tot cas, inclou»). Recordem que el recent Codi de consum de Catalunya es recolza en aquests preceptes, així com també en l'art. 113 de l'Estatut com a base competencial.» (p. 85 pdf., citacions omeses). Coincideix, p. ex., amb ARNAU RAVENTÓS, L., «El desistimiento contractual del consumidor en el futuro Libro VI del Código civil de Catalunya», BOSCH CADEVILA (dir), *Derecho contractual europeo. Problemática, propuestas y perspectivas*, Barcelona, Bosch, 2009, p. 557, n. 17. Id, en particulars aspectes contractuals de l'aprofitament per tornos de béns immobles i mobles, ANDERSON, M., op. cit.: «Efectivament, la delimitació que fa l'art. 554-2, apartats 1 i 3, dels immobles sobre els quals pot recaure la comunitat especial per tornos que regula el Llibre V, fa que en quedin fora justament els immobles

tampoc inclourem el tractament de prelació de fonts normatives en Dret català, o de la selecció de la norma catalana concretament aplicable, o la seva sistemàtica.²

contemplats per la Llei estatal. Per tant, els aspectes de règim immobiliari i els relatius a la naturalesa dels drets que l'integren resten sense regulació catalana. En conseqüència, hauria d'entrar el dret estatal per via supletòria (art. 149.1.3 CE) i no per efecte de la remissió de l'art. 554-2.4 que, com hem vist, no inclou aquestes matèries. Aquesta conclusió deriva del fet que, com hem anat veient, la raó de ser dels apartats 1 i 3 de l'art. 554-2 no és altra que la voluntat d'evitar tota coincidència amb la Llei estatal, però no per a establir la impossibilitat que es constitueixin aprofitaments per torn sobre els béns exclosos, sinó per entendre, com demostra l'art. 554- 2.4, que per aquests béns ha d'operar el règim previst a la Llei 42/1998 —la qual cosa, certament, només podrà tenir lloc quan aquesta norma pugui ser d'aplicació; és a dir, quan l'explotació sigui turística» (p. 96 pdf), havent exposat abans, referit al Dictamen del Consell d'Estat relatiu al projecte de llei, « ..., totes les competències autonòmiques “respectades” tenien a veure amb la intervenció administrativa en matèria de protecció dels consumidors i de turisme; és a dir, es partia de la competència estatal exclusiva per a regular els drets d'aprofitament des de la seva vessant civil. Tot i això, el Consell d'Estat era més conscient de la possibilitat que hi hagués també normativa autonòmica civil que no pas els comentaris doctrinals posteriors. I no hem d'oblidar que, justament, tant l'exposició de motius com la disposició final de la Llei finalment aprovada es refereixen expressament a la competència civil de les Comunitats Autònomes i no a les relatives a consumidors i usuaris o a l'ordenació del turisme.» (nota 188). Vid. a més ANDERSON, M., «La Directiva de aprovechamiento por turno y la necesidad de transponerla ... en un Estado plurilegislativo», *Anuario de Derecho civil*, 2010-1, pp. 229-244.

- 2 Un exemple de com aquesta segona qüestió és rellevant en l'elecció de la norma vigent a Catalunya concretament aplicable en matèria de contractes de consum: RUBIO GIMENO, G., «Codi civil i codi de consum en els contractes de consum», *El Llibre sisè del Codi civil de Catalunya: anàlisi del projecte de llei: materials de les Divuitenes jornades de Dret català a Tossa*, Girona (Documenta Universitària), 2015, pp. 253 s.: «A mig termini la revisió del Llibre II del Codi de consum ha de ser exhaustiva i ha de servir per fer-li complir el paper sistemàtic assignat de llei especial per al desenvolupament de les previsions contingudes en el Codi civil. En alguns casos això exigirà traslladar algunes previsions que actualment es contenen en el Llibre II del Ccons al Llibre I. En d'altres, la derogació de normes que hauran estat incorporades al Codi civil que també afectarà a preceptes desubicats com el 312-12.1 Ccons que conté la regla interpretativa *pro consumatore* en el Llibre destinat a la Disciplina de mercat. La reforma d'una determinada matèria de dret contractual de consum haurà de tenir sovint un doble impacte legislatiu en el Codi civil i en el Codi de consum assolint l'esmentada coordinació normativa entre ambdós textos.» Cf. amb GRAMUNT FOMBUENA, M., «La contractació amb consumidors en el Llibre sisè», *El Llibre sisè del Codi civil de Catalunya: anàlisi del projecte de llei: materials de les Divuitenes jornades de Dret català a Tossa*, Girona (Documenta Universitària), 2015, pp. 229-238, propugnant una depuració consistent amb la ubicació de normes contractuals al Codi civil amb manteniment de les administratives al Codi de consum.

2. ROMA 1

3. Roma 1 ocupa el centre o punt de partida del raonament (didàctic) de LA a les obligacions contractuals, tant per l'amplitud del seu camp d'aplicació material (art. 1er) com per l'amplitud dels aspectes contractuals sotmesos a la LA (arts. 10 i 12). En principi, en matèria de contractes de consum, el camp d'aplicació del Roma 1 és molt ampli, però de fet cedeix davant d'altres normes que tenen com a funció determinar la LA a un aspecte o una tipologia de qüestions obligacionals concretes. L'adopció en aquesta ponència de la perspectiva «*aplicabilitat* del Dret català» ens durà a examinar des d'una perspectiva de conjunt i unilateral l'*aplicabilitat* del Dret català segons els instruments que determinen la LA.

2.1. Característiques bàsiques del Roma 1 i de la seva posició en el sector LA a les obligacions contractuals

4. Roma 1, com a reglament de la UE, unifica entre els EM el Dret que n'és la matèria objecte de regulació, és d'*aplicabilitat* immediata i el seu poder unificador ve garantit per la interpretació que imposa el TJUE. La interpretació que imposa el TJUE hem de suposar-la, en virtut d'un principi de coherència,³ harmoniosa amb altres fonts del Dret de la UE, en particular altres reglamentacions relatives a les obligacions contractuals com és el cas de les directives en matèria de contractes de consum.

5. No obstant, el Roma 1 pateix importants límits en el seu poder unificador. Assenyalem els següents: matèries excloses (art. 1er.2 g: si una persona queda obligada front aquella per compte de qui intervé una segona persona que contracta amb la primera; art. 1er.2 i: obligacions derivades de tractes previs a la celebració del contracte), prioritat d'altres normes convencionals (art. 25: p. ex., en matèria de LA a la compravenda algun EM esta vinculat pel Conveni de La Haia de 1955⁴), prioritat de

3 Vid. SÁNCHEZ LORENZO, S. A., «El principio de coherencia en el Derecho internacional privado europeo», *Revista española de Derecho internacional privado*, 2018 (v. 70-2), p. 17-47. Ja amb aquesta terminologia respecte dels contractes de consum, p. ex., AÑOVEROS TERRADAS, B., *Los contratos de consumo intracomunitario*, Madrid, Marcial Pons, 2003, p. 233.

4 Art 25 Roma 1 en relació al Conveni de La Haia de 15 juny 1955 (vid, Estats part: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=31>)

normes de la UE, el què inclou les nacionals de transposició quan calen (art. 23, *infra* apartat 3), però ja no les autònomes dels EM. Des de la perspectiva dels subjectes de Dret, també queden excloses de Roma 1 les situacions *heterogènies intra* EM (art. 22.2).

6. A més a més, dins del seu àmbit material, la determinació de la LA a Roma 1 ve d'un conjunt d'eines diverses, de modus i manera que el Roma 1 representa un magatzem o caixa de doctrines/tècniques de determinació de la LA, fruit d'una estructura conceptual dogmàtica. Això és conseqüència del context doctrinal clàssic en què es gestà i culminà el Conveni de Roma de 19 juny 1980 (CR 1980), precedent del Roma 1, Reglament que passa a ser continuador del Conveni⁵ en una època que ja ha vist el desenvolupament del Dret europeu d'obligacions. Potser l'eclecticisme del Roma 1 el fa tan feble per imposar amb *exclusivitat* i coherència les tècniques de LA als contractes com ho és per unificar la totalitat del propi camp del Dret conflictual d'obligacions contractuals. Per damunt del Roma 1 i entre les seves solucions normatives, el Dret de la UE ha posat o ha intercalat les seves peces. El Dret de la UE ha utilitzat, si ha convingut, l'estructura dogmàtica de Roma 1 i se n'ha apartat en cas contrari (*infra* apartat 4).

Cal destacar que, per contrast amb els centenars de SSTJUE que s'ocupen de la interpretació del cos normatiu sobre competència judicial internacional, ara representat principalment pel Reglament 1215/2012 (RB1bis), menys d'una dotzena de SSTJUE s'ocupen del cos normatiu ara representat pel Roma 1.⁶

7. Síntesi del contingut del Roma 1: En primer lloc, Roma 1 permet, amb limitacions específiques, que la llei que ha de resoldre el fons substantiu de la controvèrsia contractual l'escullin les pròpies parts contractants

5 El CR 1980 és aplicable als contractes celebrats entre el moment de la seva entrada en vigor i el 17 desembre 2009 (inclusiu) (arts. 28 i 24 Roma 1, amb els criteris assenyalats a la STJUE 18 octubre 2016 C-135/15, Nikiforidis, pars. 25 ss.

6 Sense entrar a ponderar les diverses raons de la diferència en el nombre de sentències interpretatives en cada cas, cal almenys recordar que el TJUE interpreta els cossos normatius Brussel·les 1 des de principis dels anys 70 (amb una CEE de 6 EM) i que no ho fa fins meitat de la dècada de 2000 respecte dels cossos normatius Roma 1 (amb una UE molt més àmplia).

o contractuals,⁷ a la seva conveniència, sigui que escullin la llei d'un EM o la llei d'un tercer Estat (TE) (art. 2 i art. 3.1: en aquest cas, amb les limitacions de l'art. 3.3 i 4). P. ex., un contracte entre dues persones establertes respectivament a Figueres i a Bordeus podria sotmetre's al Dret navarrès⁸ o al d'un Estat asiàtic. En el cas que no s'hagi escollit vàlidament o senzillament no s'hagi escollit la LA, l'instrument conté normes generals i normes especials per matèries per tal de determinar-la, segons categories de contractes, amb la característica general de cercar la llei més estretament vinculada a cada contracte concret. També en aquests casos, la llei aplicable pot ser la d'un EM o la d'un TE (art. 2: en aquest cas, sense les limitacions de l'art. 3.3 i 4). P. ex., Roma 1 té normes específiques pels contractes de compravenda de *mercaderies* (art. 4.1 a), de prestació de serveis (art. 4.1 b), contractes de consum (art. 6) i els contractes individuals de treball (art. 8), i les circumstàncies concretes de cada contracte tenen incidència en la determinació de la LA en el cas dels contractes civils i mercantils (art. 4.3) i individuals de treball (art. 8.4), però no en els de consum.

Damunt d'aquest esquema basat en normes de conflicte de lleis, Roma 1 estableix algunes regles uniformes especials, p. ex., sobre capacitat (art. 13, en general, exclosa de Roma 1, art. 1er.2, a i f) i sobre eficàcia del consentiment (art. 10.2 inclòs a Roma 1, art. 10.1, en general sotmès a la LA al fons, escollida o determinada objectivament). A més a més, Roma 1 dona entrada a normes imperatives que s'imposen sobre la LA al fons, és a dir, que són d'aplicació preferent a les normes de la LA, sigui incondicionalment (lleis de policia del fur: art. 9.1 i 9.2) o condicionalment (lleis de policia que no pertanyen ni a la llei del fur ni a la LA al fons: art. 9.1 i 9.3; normes imperatives del país de residència habitual de la persona consumidora: art. 6.2; normes imperatives del país de residència habitual de la persona treballadora: art. 8.1).

A banda de les normes de conflicte i de certes normes materials uniformes, i de donar entrada a normes imperatives alienes a la LA al fons, l'instrument conté normes complementàries (p. ex., cessió de

7 El fet que la llei pugui escollir-se en moment posterior a la celebració del contracte o modificar-se l'elecció un cop feta (art. 3.2 Roma 1) permet que l'elecció la facin les parts contractuals no inicials o parts contractants.

8 Art. 22.1 Roma 1: «Cuando un Estado se componga de varias unidades territoriales cada una de las cuales tenga sus propias normas jurídicas en materia de obligaciones contractuales, cada unidad territorial se considerará como un país a efectos de la determinación de la ley aplicable en virtud del presente Reglamento.»

crèdits i subrogació convencional en obligacions contractuals: art. 14; subrogació legal en obligacions contractuals: art. 15) i normes auxiliars de les anteriors (normes d'aplicació com la prohibició de reenviament: art. 20; o l'excepció d'ordre públic: art. 21).

La LA al fons substantiu de l'obligació té un àmbit no definit al Roma 1, que es limita a fer una llista exemplificativa de qüestions sotmeses a la LA (art. 12). En primer lloc, com a qüestió prèvia, l'àmbit del què és contractual a efectes del Roma 1 queda reduït per la llista tancada de les exclusions de l'art. 1er.2., ja assenyalat, entre les que destaquem les obligacions que es deriven dels tractes previs a la celebració del contracte, que es regula entre les obligacions no contractuals al Reglament Roma 2 (REGLAMENT (CE) No 864/2007 DEL PARLAMENT EUROPEU Y DEL CONSELL d' 11 de juliol de 2007 relatiu a la llei aplicable a les obligacions extracontractuals). En segon lloc, un cop dins de l'àmbit material del Roma 1, l'art. 12 Roma 1 té una llista exemplificativa (no exhaustiva) del què queda cobert per la LA al fons, p. ex., la interpretació del contracte, el compliment de les obligacions que genera, o l'extinció de les obligacions i la prescripció i la caducitat. Però també, p. ex., les presumpcions legals i la càrrega processal de la prova que siguin específiques pels contractes (art. 18.1); aquests aspectes no poden ser considerats pels tribunals dels EM com a processals i exclosos del Roma 1.

Per tant, davant dels tribunals dels EM on s'apliqui el Roma 1, el Dret català serà aplicable quan, segons les normes de LA del Roma 1, el Dret català ex. art. 22.1, sigui la LA a la qüestió concretament rellevant en situacions *heterogènies* adscrites a la categoria d'obligacions contractuals' (*infra* apartat 3). No obstant, Roma 1 no reuneix ni tanca en sí mateix el catàleg complet de doctrines/tècniques/normes que permeten resoldre les qüestions de LA a les obligacions contractuals i per això cal atendre altres fonts formals del Dret (*infra* apartat 4).

2.2. Marc general d'anàlisi de l'aplicabilitat del Dret català en funció del Roma 1

8. La centralitat sistemàtica del Roma 1 en la determinació de la LA a les obligacions contractuals permet descriure els trets generals de l'aplicabilitat del Dret català a partir d'aquest instrument. La perspectiva més comú a Dipr és la de la controvèrsia actual o prevista: el tribunal i/o les parts contractants i/o litigants i els seus consellers decideixen, advoquen o

dissenyen els fets, respectivament, per determinar o per predeterminar quina és la LA en situacions *heterogènies*. P. ex., el tribunal decidirà que les parts han escollit la LA i l'aplicarà; les parts escolliran la LA al contracte i el tribunal validarà l'elecció i aplicarà el Dret escollit. Les parts poden escollir la LA precisament per fer inaplicable el Dret que altrament declararia aplicable el tribunal, ateses les normes del Roma 1 pel cas que les parts no hagin escollit la llei (p. ex., la del país de situació de l'immoble arrendat predeterminada per l'art. 4.1.c o d)⁹ o simplement per confirmar la llei predeterminada i descartar la possibilitat d'aplicació de la clàusula d'excepció de l'art. 4.3. Les parts i els seus consellers poden predeterminar fins a cert punt l'*aplicabilitat* del Dret de la seva preferència, p. ex., el Dret català. Aquesta perspectiva és la compatible amb la metàfora repetida «pal de senyalització de direcció» que veu les normes de conflicte en particular com a normes secundàries que constitueixen, amb fórmula de Lord Mance, la «infraestructura que assenyalava a les parts cap a la destinació per tal de determinar qüestions substantives».¹⁰

9. L'anterior perspectiva general no exclou perspectives complementàries: p. ex., preguntar-se en quins supòsits *un Dret concret o norma concreta* serà aplicable, ateses les normes de LA que en determinen l'*aplicabilitat* espacial. Aquesta és una perspectiva unilateral, en sentit divers del que inclou el clàssic debat unilateralisme/multilateralisme del sector de la LA, el qual afecta principalment al legislador conflictual, és a dir, al legislador de les normes de LA i no tant al legislador material.

Ara bé, fins i tot pressuposant normes de conflicte multilateral, la perspectiva unilateral és una perspectiva que pot ser tinguda en compte pel legislador material i per això és apta per l'anàlisi d'un determinat Dret quan ens preguntem quin abast territorial o espacial té la seva aplicabilitat. P. ex., el *legislador material* pot diversificar les seves normes materials en funció de la heterogeneïtat de la situació a la que s'apliquen,

9 Aquesta concepció de l'acord sobre la LA com un exercici d'opt out del règim legal subsidiari és la que acull i desenvolupa HOOK, M. *The Choice of Law Contract*, Hart Publishing, 2016, pp. 33 ss.

10 Lord MANCE, «The Future of Private International Law», *Journal of Private International Law*, 2005-1, p. 186

el què, al seu torn, resta determinat per les normes de LA del *legislador supraordinal*.¹¹

La perspectiva unilateral té utilitat almenys parcial per dibuixar un mapa general amb traç gruixut i poc detallat, quan precisament ens fem la pregunta en quins supòsits un Dret concret és aplicable; és a dir, «fins on arriba» espacialment l'aplicació d'un Dret. Part d'aquesta utilitat prové de que hi ha normes de LA que no són del tipus «norma de conflicte» a que és refereix Lord Mance. Són normes de LA que determinen unilateralment «fins on arriba» espacialment l'aplicació d'unes determinades normes o conjunt de normes d'un determinat Dret. Per tant, la perspectiva unilateral permet una visió més unitària metodològicament en un mapa general poc detallat. Quan cal el detall respecte de la qüestió jurídica concretament debatuda o en fase de disseny entre les parts litigants o contractants, potser no és convenient aquesta simplificació. A més a més, deixarem de banda qualsevol condició o règim processal que incideixi en l'aplicació real o efectiva d'un Dret estranger, p. ex., el règim d'al·legació/prova (és a dir, al·legació/prova del Dret català als tribunals estrangers).

Als apartats següents fem aquesta anàlisi unilateral primer a partir de Roma 1 (apartat 3), afegint després unes consideracions sobre les Directives en matèria de contractes (apartat 4).

3. DRET CATALÀ I ROMA 1

10. El Dret català serà aplicable pels tribunals de qualsevol EM quan així ho determinin les normes uniformes de Roma 1 aplicables a la qüestió contractual plantejada. P. ex. per ser la llei de la residència habitual d'una pretesa part contractant als efectes de la manca de consentiment de l'art. 10.2 Roma 1 o als efectes de llei aplicable a la validesa formal de l'art. 11.2 Roma 1. També serà aplicable pels tribunals d'Estats no membres de la UE (TE), quan les normes de LA d'aquest TE assenyalin directament o indirecta el Dret català com aplicable; ara bé, llevat que es digui el

11 En expressió de FONT SEGURA, A., *Actualización y desarrollo del sistema de Derecho interregional*, Univ. Santiago de Compostela, 2007, p. 93. L'autor tracta la qüestió del text, pp. 107 ss, espec. 109, 11-112.

contrari, deixem fora de consideració aquests supòsits de litigis davant de tribunals de TE.¹²

Atès que Roma 1 estableix la distinció entre fons i forma de la substància o matèria (ambdues per oposició a procés, adjectiu, exclòs de Roma per l'art. 1er.3) la seguirem als apartats A i B següents. En fer-ho, ens centrarem en els contractes de consum perquè és l'àmbit en el que més incideixen les directives la consideració de les quals introduïm a l'apartat 4.

11. La diferenciació fons/forma al Roma 1 és finalment una qüestió d'interpretació de les normes del Roma 1 que correspon al TJUE, el qual no ha hagut de pronunciar-s'hi fins ara.¹³ Considerem que pertanyen al camp de la forma les exigències i requisits per tal de tenir per vàlidament exterioritzats en Dret els actes de les parts que condueixen primer a la celebració del contracte i després, si de cas, a les seves modificacions i desenvolupament jurídic, fins l'extinció del contracte.¹⁴ El fons de la substància és en canvi el significat jurídic dels actes en si mateixos, identificats per la seva vàlida exteriorització.

Feta la bifurcació entre fons i forma, cal afegir que la LA a cada una de les dues qüestions té a les seves mans, independentment, la validesa del contracte. Un cop declarada la invalidesa per la LA a la forma o per la LA al fons, les conseqüències de la nul·litat les determina la LA al fons (art. 12.1.e). P. ex., la invalidesa segons la forma regida pel Dret català no determina necessàriament l'aplicació de les normes del Dret català per tractar les conseqüències de la invalidesa formal, si els fons no es regeix pel Dret català. No obstant, llevat els casos contemplats a l'art. 11.4 i 5, la invalidesa formal queda determinada, cumulativament, per invalidesa segons la llei del fons (ara com LA a la forma, art. 11.1), de manera que podrà dir-se que llei invalidant i llei rectora de les conseqüències de la invalidesa són la mateixa, la LA al fons.

12 A més a més, com es veurà infra, puix que l'*aplicabilitat* d'una norma depèn de la competència judicial internacional del tribunal que hagi d'aplicar-la, el context UE ens permet tenir en compte aquesta dada gràcies a la unificació de les normes de competència judicial internacional pel Reglament 1215/2012 (RB1bis).

13 Vid. Loaker, Art. 11 Rome I, *Calliess Rome Regulations Commentary*, 2° ed., Wolters Kluwer, 2015, p. 288.

14 Vid. GIULIANO, M. - LAGARDE, P. Rapport concernant la convention sur la loi applicable aux obligations contractuelles, *JOCE* C-261 de 31 octobre 1980, p. 29.

3.1. Regulació del fons de la substància («substància material») de les obligacions contractuals

12. El cas senzill és el de no elecció eficaç de la llei aplicable i persona consumidora resident habitual a Catalunya, el que fa aplicable el Dret català (art. 6.1 amb 22.1). Ara bé, el Dret català només és aplicable en qualitat de llei de la residència habitual de la persona consumidora en els casos en què Roma 1 considera que hi ha uns determinats contractes internacionals de consum (contractes de consum Roma 1), limitats a persona física consumidora que és susceptible de ser captada en el corresponent país de la seva residència habitual:

«El contrato celebrado por una persona física para un uso que pueda considerarse ajeno a su actividad comercial o profesional (“el consumidor») con otra persona («el profesional») que actúe en ejercicio de su actividad comercial o profesional, se regirá por la ley del país en que el consumidor tenga su residencia habitual, siempre que el profesional: a) ejerza sus actividades comerciales o profesionales en el país donde el consumidor tenga su residencia habitual, o b) por cualquier medio dirija estas actividades a ese país o a distintos países, incluido ese país, y el contrato estuviera comprendido en el ámbito de dichas actividades.» (art. 6.1 Roma 1, èmfasi afegit).

A més a més, sota les condicions de l'art. 6.1 Roma 1, el Dret català segueix sent aplicable encara que hi hagi elecció eficaç d'un Dret diferent al català, llevat que el Dret escollit resulti més favorable per la persona consumidora resident habitual¹⁵ a Catalunya que el Dret català imperatiu, p. ex., un termini superior de garantia del producte establert a la llei d'un TE:

«[D]icha elección no podrá acarrear, para el consumidor, la pérdida de la protección que le proporcionen aquellas disposiciones que no puedan excluirse mediante acuerdo en virtud de la ley que, a falta de elección, habría sido aplicable de conformidad con el apartado 1.» (art. 6.2 Roma 1, èmfasi afegit).

Per altra banda, fins i tot en certs casos de contractes de consum dins la categoria de l'art. 6.1 Roma 1, l'art. 6.4 els exclou del règim especial

15 Vid. RÜHL, G., «La protección de los consumidores en el Derecho internacional privado», *Anuario español de Dopr* 2010, pp. 91-120, per la comparació i diferència amb d'altres opcions legislatives.

«contractes de consum Roma 1», amb la conseqüència que romanen sota el règim general de Roma 1 (arts. 3, 4 i 5):

«a) contratos de prestación de servicios, cuando los servicios deban prestarse al consumidor, exclusivamente, en un país distinto de aquel en que el mismo tenga su residencia habitual; b) contratos de transporte distintos de los contratos relativos a un viaje combinado con arreglo a la definición de la Directiva 90/314/CEE del Consejo, de 13 de junio de 1990,¹⁶ relativa a los viajes combinados, las vacaciones combinadas y los circuitos combinados; c) contratos que tengan por objeto un derecho real inmobiliario o contratos de arrendamiento de un bien inmueble distintos de los contratos relativos al derecho de utilización de inmuebles en régimen de tiempo compartido con arreglo a la definición de la Directiva 94/47/CE;¹⁷ [...]» (art. 6.4 Roma 1, notes afegides)

En cas de persona consumidora Roma 1 resident habitual a Catalunya, cal afegir que l'*aplicabilitat* del Dret català en els casos que correspon, ve mediatament garantida perquè els tribunals espanyols tenen competència judicial internacional per conèixer de la demanda interposada per la persona consumidora, en virtut de l'art. 18.1, segona part, RB1bis, que atribueix la competència al tribunal corresponent al lloc del seu domicili. Segurament menys probable a la pràctica, la mateixa solució hauran d'assolir els tribunals del altres EM (p. ex., entre els competents, els del domicili del demandat professional/empresari o, als que s'hagin sotmès les parts, de forma expressa o tàcita), tots ells vinculats per les mateixes normes del Roma 1. Pel cas més probable de resolució alternativa a la controvèrsia judicial o arbitral, la Directiva 2013/11/UE de 21 maig 2013 (art. 11) apunta al mateix sentit d'assenyalar com a LA la de la residència habitual de la persona consumidora. En el present context de persona consumidora resident habitualment a Catalunya i que interposa demanda davant dels tribunals del seu domicili, la conseqüència de les lletres a) a c) de l'art. 6.4 Roma 1, excloent l'aplicació del règim de LA als contractes

16 Substituïda per la Directiva (UE) 2015/2302, de 25 novembre 2015 (DOUE L-326, d'11 desembre 2015). Vid. CALVO CARAVACA, A.L. - CARRASCOSA GONZÁLEZ, J., "Contratos internacionales de consumo", a CALVO CARAVACA, A.L. - CARRASCOSA GONZÁLEZ, J., *Derecho internacional privado*, II (18^a ed.), Granada (Comares), 2018, p. 1.141.

17 Substituïda per la Directiva 2008/122/CE, de 14 gener 2009 (DOUE L-33, de 3 febrer 2009). Vid. CALVO CARAVACA, A.L. - CARRASCOSA GONZÁLEZ, J., "Contratos internacionales de consumo", a CALVO CARAVACA, A.L. - CARRASCOSA GONZÁLEZ, J., *Derecho internacional privado*, II (18^a ed.), Granada (Comares), 2018, p. 1.141.

de consum és que el Dret català és aplicable, en general, si ha estat escollit (arts. 3 Roma 1) o, en defecte d'elecció, si és el del país de situació de l'immoble arrendat (art. 4.1 c Roma 1) o si es donen les circumstàncies de l'art. 5 Roma 1 relatiu a transport de mercaderies o de persones.¹⁸

Cal esmentar que, a l'hora de constatar el domicili de la persona consumidora a efectes de competència judicial internacional,¹⁹ és rellevant el que disposa l'art. 62 RB1bis, que remet al respectiu Dret dels EM, amb la distribució següent entre llei del fur i llei d'un altre EM:

«1. Para determinar si una parte está domiciliada en el Estado miembro cuyos órganos jurisdiccionales conozcan del asunto, el órgano jurisdiccional aplicará su ley interna. 2. Cuando una parte no esté domiciliada en el Estado miembro cuyos órganos jurisdiccionales conozcan del asunto, el órgano jurisdiccional,

18 Art. 5 Roma 1: «1. En defecto de elección de la ley aplicable al contrato para el transporte de mercancías de conformidad con el artículo 3, la ley aplicable será la ley del país donde el transportista tenga su residencia habitual, siempre y cuando el lugar de recepción o el lugar de entrega, o la residencia habitual del remitente, también estén situados en ese país. Si no se cumplen estos requisitos, se aplicará la ley del país donde esté situado el lugar de entrega convenido por las partes. 2. En defecto de elección por las partes de la ley aplicable al contrato para el transporte de pasajeros de conformidad con el párrafo segundo, el contrato se regirá por la ley del país donde el pasajero tenga su residencia habitual, siempre y cuando el lugar de origen o el lugar de destino también estén situados en ese país. Si no se cumplen estos requisitos, se aplicará la ley del país donde el transportista tenga su residencia habitual. Las partes podrán elegir como ley aplicable a un contrato para el transporte de pasajeros, de conformidad con el artículo 3, únicamente la ley del país donde: a) el pasajero tenga su residencia habitual, o b) el transportista tenga su residencia habitual, o c) el transportista tenga el lugar de su administración central, o d) se encuentre el lugar de origen, o e) se encuentre el lugar de destino. 3. Si del conjunto de circunstancias se desprende que el contrato, a falta de elección de la ley, presenta vínculos manifiestamente más estrechos con un país distinto del indicado en los apartados 1 o 2, se aplicará la ley de ese otro país.»

19 Cal tenir present que, en cas de professional/empresari establert a la UE, l'establiment secundari a Catalunya amb el que contracta la persona consumidora constitueix un «mini domicili» del professional/empresari demandat a Catalunya als efectes del litigis sorgits arrel de l'activitat de l'establiment secundari (art. 17.1 RB1bis pels contractes de consum i art. 7.5 RB1bis pels contractes en general). A més a més, en cas de professional/empresari no establert principalment a la UE, l'establiment secundari a Catalunya amb el que contracta la persona consumidora constitueix un domicili del professional/empresari demandat a Catalunya als efectes del litigis sorgits arrel de l'activitat de l'establiment secundari (arts. 17.2 RB1bis). Vid. CORDERO ÁLVAREZ, C.I., «La contratación entre consumidores de la UE y empresas de terceros Estados: evolución del Dipr europeo», *Boundaries of European Private International law* (BERGÉ – FRANQ – GARDEÑES SANTIAGO, eds.), Brussel·les (Bruylant), 2015, pp. 366 ss.

para determinar si dicha parte lo está en otro Estado miembro, aplicará la ley de dicho Estado miembro.»

En canvi, a efectes de LA, l'*aplicabilitat* del Dret català depèn de la *residència habitual*, enlloc definida al Roma 1 pel que fa a les persones físiques consumidores.²⁰ A banda que el país rellevant pot canviar entre el de residència habitual en el moment de contractar (rellevant per determinar la LA) i el del domicili en el moment d'interposar-se la demanda (rellevant per determinar la competència judicial internacional²¹), el concepte de residència habitual de les persones físiques consumidores a Roma 1 queda subjecta a les interpretacions autònomes que pugui fer-ne el TJUE, com ja ho ha fet en interpretació d'altres reglaments de la UE.²²

13. Ara bé, en els casos de persones consumidores habitualment residents a Catalunya *que no siguin consumidores als efectes de l'art. 6.1 Roma 1*, per exemple les persones jurídiques, o persones físiques consumidores no passives, el Dret català només serà aplicable si és el Dret escollit (art. 3 Roma 1), o, en cas de no haver-hi elecció vàlida de la LA, si el venedor o el prestador de serveis té residència habitual també a Catalunya (art. 4.1 *a* i *b* Roma 1), que en el context internacional haurà de ser la residència d'un establiment secundari amb el que contracta la persona consumidora (art. 19.2 Roma 1); o bé també, en el cas de certs arrendaments immobiliaris de temporada sobre immobles situats a l'estranger, si el propietari/arrendador i l'arrendatari persona física tenen residència habitual a Catalunya:

20 Cf. art. 19 Roma 1, titulat «Residencia habitual»: «1. A efectos del presente Reglamento, la residencia habitual de una sociedad, asociación o persona jurídica será el lugar de su administración central. La residencia habitual de una persona física que esté ejerciendo su actividad profesional será el lugar del establecimiento principal de dicha persona. 2. Cuando el contrato se celebre en el curso de las operaciones de una sucursal, agencia o cualquier otro establecimiento, o si según el contrato, la prestación debe ser realizada por tal sucursal, agencia o establecimiento, se considerará residencia habitual el lugar en el que dicha sucursal, agencia u otro establecimiento esté situado. 3. La residencia habitual será la determinada en el momento de la celebración del contrato.»

21 Respecte als acords de submissió expressa, l'art. 19 RB1bis disposa: «Únicamente prevalecerán sobre las disposiciones de la presente sección los acuerdos: ... 3) que, habiéndose celebrado entre un consumidor y su cocontratante, ambos domiciliados o con residencia habitual en el mismo Estado miembro en el momento de la celebración del contrato, atribuyan competencia a los órganos jurisdiccionales de dicho Estado miembro, a no ser que la ley de este prohíba tales acuerdos.»

22 Vid. Atès 39 Roma 1.

«[E]l arrendamiento de un bien inmueble celebrado con fines de uso personal temporal para un período máximo de seis meses consecutivos se regirá por la ley del país donde el propietario tenga su residencia habitual, siempre que el arrendatario sea una persona física y tenga su residencia habitual en ese mismo país» (art. 4.1 d Roma 1)²³

En els casos de venedors o prestadors de serveis residents a Catalunya i dels arrendaments esmentats, l'*aplicabilitat* del Dret català queda mediatament garantida perquè els tribunals espanyols tenen competència judicial internacional per conèixer de la demanda interposada en el domicili del demandat a Catalunya (art. 4.1 RB1bis). En els casos de venedors o prestadors de serveis no residents a Catalunya no la tenen, perquè llavors el RB1bis²⁴ atribueix competència judicial internacional als tribunals espanyols *de facto* coincidents amb el lloc del domicili del demandant només en alguns casos: lloc de lliurament de les mercaderies/prestació de serveis en destinació, a part de les hipòtesis de submissió.

Tenen però competència judicial internacional els tribunals del domicili de la persona consumidora demandant si es tracta de contractes de compravenda de mercaderies amb pagament a terminis o dels contractes de finançament de la compra. En aquest cas, les regles especials de competència judicial internacional del RB1bis esmentades al paràgraf 12 (art. 17.1 a i b RB1bis) l'atribueix als tribunals del domicili de la persona consumidora demandant, encara que no sigui persona consumidora en les condicions de l'art. 6.1 Roma 1.

14. Als paràgrafs 12/13 hem considerat l'*aplicabilitat* del Dret català en hipòtesis de persona consumidora Roma 1 o no Roma 1 amb residència habitual a Catalunya. Examinem ara la situació inversa, en què la persona

23 A més a més, en aquest cas, els litigis judicials derivats del contracte no són competència exclusiva únicament dels tribunals del lloc de situació de l'immoble, sinó que seran igualment competents els tribunals de l'EM de residència habitual comuna (art. 24.1.2 RB1bis).

24 Art. 7.1 RB1bis, per demandats domiciliats a la UE. La mateixa regla per demandats domiciliats a Suïssa, Islàndia i Noruega (art. 5.1 Conveni de Lugano de 2007). Per domiciliats a altres Estats, la regla remotament equivalent de l'art. 22 quinquies a) LOPJ; ara bé, la interpretació de la norma de la LOPJ no està condicionada pels conceptes del RB1bis/Conveni de Lugano de 2007 quan aquests no són aplicables, el que permet i fa versemblant que llavors els tribunals espanyols puguin basar la seva competència judicial internacional en l'art. 22 quinquies d) LOPJ, específica pels contractes de consum. Vid. CEBRIÁN SALVAT M.A., «La competencia judicial internacional residual en materia contractual en España», *Cuadernos de Derecho transnacional*, vol. 9.2, 2017, pp. 140 ss.

consumidora no té residència habitual a Catalunya, però interposa demanda contra el professional/empresari resident habitualment a Catalunya. En aquest cas, l'*aplicabilitat* del Dret català queda determinada de la mateixa manera, sigui que el tribunal que coneix de la controvèrsia tingui seu a Catalunya en qualitat de tribunal del domicili del demandat (art. 18.1 primera part RB1bis) o, fora de Catalunya, en qualitat de tribunal del domicili del demandant en un EM (art. 18.1 segona part RB1bis), o altre tribunal d'un EM al que s'hagin sotmès les parts, tot en funció de que sigui persona consumidora o no segons les mateixes regles de RB1bis i de Roma 1. No, en canvi, en el cas de controvèrsies davant de tribunals de tercers Estats, no vinculats ni per RB1bis ni per Roma 1.

Llevat els casos en que el Dret català hagi estat vàlidament escollit com a LA i resulti més favorable per la persona consumidora que la llei de la seva residència habitual fora de Catalunya, el Dret català només serà incondicionalment aplicable a contractes que Roma 1 exclou de la regulació dels contractes de consum, si s'ha escollit o, subsidiàriament, si no s'ha escollit cap altre LA, als arrendaments d'immobles situats a Catalunya (Art. 6.4 *c*, en relació als arts. 3 i 4.1 *c* i *d* Roma 1)²⁵ i als serveis prestats exclusivament a país que no sigui el de residència habitual de la persona consumidora, si el prestador de serveis té residència habitual a Catalunya (art. 6.4 *a*, en relació als arts. 3 i 4.1 *b* Roma 1). És a dir, en general: el Dret català s'aplicarà en aquests casos quan s'hagi escollit o, subsidiàriament quan Catalunya sigui el país de l'immoble arrendat o el país de residència del prestador dels serveis que hagin de prestar-se a la persona consumidora, exclusivament, a país diferent del de residència habitual de la persona consumidora. En ambdós casos, és a dir, s'hagi escollit o no la LA, Catalunya pot ser o no el país de prestació.

15. Elecció de la llei d'un TE com LA al fons. Suposarem que la LA objectiva ve determinada per la residència habitual de la part contractual respectivament considerada per la norma.

25 Ara bé, com s'ha vist *supra* 13, tampoc es regeix pel dret català de situació de l'immoble l'arrendament per persona física amb residència habitual al mateix país estranger que el propietari/arrendador: « ... el arrendamiento de un bien inmueble celebrado con fines de uso personal temporal para un período máximo de seis meses consecutivos se regirá por la ley del país donde el propietario tenga su residencia habitual, siempre que el arrendatario sea una persona física y tenga su residencia habitual en ese mismo país.» (art. 4.1 *d* Roma 1). I com també s'ha vist, els litigis corresponents escapen a la competència exclusiva única dels tribunals de l'EM del lloc de situació (art. 24.1 RB1bis).

a) Persones consumidores Roma 1: En qualitat de Dret del país de residència habitual de la persona consumidora, el Dret català serà aplicable no obstant l'elecció del Dret d'un TE si resulta més favorable per la persona consumidora que el Dret estranger escollit. En aquest sentit, no tenen rellevància les previsions específiques de l'apartat 4 de l'art. 3 Roma 1. L'aplicació preferent, en el seu cas, del Dret català ve mediatament garantida pel fet que gaudeixen de competència judicial internacional els tribunals del domicili de la persona consumidora, bé com a part demandant, bé com a part demandada en els termes exposats (*supra* 12). A més a més, si el professional/empresari no té domicili a la UE (art. 17.2 RB1bis), l'*aplicabilitat* del Dret català en virtut de les normes de Roma 1 pot donar-se encara hipotèticament en base a la competència judicial internacional atribuïda als seus tribunals per la llei de l'EM corresponent (art. 17.1 amb relació a l'art. 6 RB1bis), més enllà de la que atribueixin als tribunals dels EM les regles uniformes del RB1bis.

b) Persones no consumidores Roma 1. Dins d'aquesta categoria de situacions, cal fer la següent subdivisió addicional:

- Per una banda, que les parts contractuals o altres elements del contracte tinguin vincles amb TE (encara que no sigui el TE corresponent a la llei escollida). En no tractar-se de persona consumidora ex art. 6 Roma 1, l'elecció del Dret d'un TE «desactiva» l'*aplicabilitat* del Dret català, llevat l'actuació de correctius generals, p. ex. l'excepció d'ordre públic internacional (art. 21 Roma 1); o l'actuació directa de *normes de policia* (art. 9 Roma 1), l'aplicació dels quals es críticament dependent de que el tribunal que conegui de la controvèrsia judicial sigui un tribunal de la UE vinculat pel Roma 1, i que comporten l'aplicació de la llei del fur (art. 9.2 Roma 1), eventualment Dret català si coneix un tribunal radicat a Catalunya.²⁶
- Per altra banda, si no existeix cap vincle amb cap TE, l'elecció de la llei d'un TE té els límits establerts a l'apartat 4 de l'art. 3 Roma

26 Vid. ÁLVAREZ GONZÁLEZ, S., «La “eficacia territorial” del Derecho civil autonómico como (NO) criterio de aplicación en situaciones internacionales», *Revista de Derecho civil*, v. IV n.3 (juliol/setembre 2017), pp. 44 s. per un panorama de les propostes doctrinals per tal de resoldre en el context plurilegislatiu situacions agrupades sota la comú denominació de «situacions anòmales». Desenvolupat amb anàlisi i crítica de les diferents postures a ALVAREZ GONZÁLEZ, S., “Remisión a un sistema plurilegislativo. El ejemplo español y algunas tareas por resolver”, Autors varis, *A l'ètreuve des siècles et des frontières. Mélanges en l'honneur du Professeur Bertrand Ancel*, París/Madrid (LGDJ/Iprolex), 2018, pp. 73 s.

1: Si la situació, objectivament considerada, només té vincles amb Catalunya, l'elecció no desplaça l'*aplicabilitat* de les normes que siguin imperatives en la perspectiva del Dret català i no es tracta ni tan sols d'una situació internacional regulada pel Roma 1, llevat que conegui de la controvèrsia un tribunal d'un altre EM (art. 3.3). Si, alternativament o cumulativa la situació, objectivament considerada, només té vincles amb el territori de la UE (és a dir, p. ex., només té vincles amb Catalunya, o amb països de la UE), llavors l'elecció tampoc desplaça l'*aplicabilitat* de les normes que siguin imperatives en la perspectiva del Dret de la UE (art. 3.4). La particularitat és que aquestes normes, si es troben a les directives de la UE en matèria de contractes, s'aplicaran pels tribunals amb seu a Catalunya segons la transposició vigent i aplicable a Catalunya per casos interns. Com en el supòsit anterior, l'aplicació d'aquestes normes és críticament depenent de que el tribunal que conegui de la controvèrsia judicial sigui un tribunal de la UE vinculat per Roma 1. Certament, la hipòtesi de la vinculació objectiva de la situació amb el territori de la UE fa més probable que sigui un tribunal d'un EM el que conegui de la controvèrsia; això no obstant, en tractar-se de persones no consumidores Roma 1, si tampoc ho són pel RB1bis, no queda exclosa la submissió a tribunals de TE.²⁷

3.2. Regulació de la forma de la substància («substància formal») de les obligacions contractuals

16. Cal recordar (*supra* 11) que el Dipr utilitza les categories de forma i de fons de la substància per fer-ne objecte de normes diverses de conflictes de lleis, en les que el tractament de la forma resta generalment subordinat al del fons, en el sentit que la LA al fons permet validar la forma, encara que aquesta no ho sigui segons el o els països d'emissió de la o de les declaracions del consentiment contractual (art. 11. 1, 2 i 3 Roma 1, vid. *supra* 11). No obstant, en matèria de contractes de consum Roma 1, només

²⁷ Aquesta hipòtesi de submissió als tribunals d'un TE no la regula l'RB1bis, que la contempla només indirectament en el context de la litispèndia i la connexitat (arts. 33 i 34 RB1bs). Per tant, llevat del règim del Conveni de Lugano de 2007 (que, llevat Dinamarca, vincula als EM amb Suïssa, Islàndia i Noruega) i del règim del Conveni de La Haia sobre acords d'elecció de fur (que exclou eleccions de fur per persones físiques consumidores) (que vincula la UE i als EM, inclosa Dinamarca, amb Mèxic, Singapur i Montenegro), a Espanya s'admet amb les condicions de l'art. 22 ter.4 LOPJ.

la llei de l'estat de residència del país de la persona consumidora en determina la validesa (art. 11.4 Roma 1) i qualsevol altre llei és irrellevant per validar o per invalidar el contracte en funció del judici de validesa de la seva forma. Encara que la llei escollida que en regeixi el fons no requereixi unes formalitats, s'imposa l'exigència de les formalitats que són vigents en el país de residència habitual de la persona consumidora. I això amb independència que les parts hagin escollit (amb major o menor eficàcia) la LA al fons o hagi quedat determinada objectivament. Per tant, el Dret català s'imposa imperativament si la persona consumidora té residència habitual a Catalunya. Com hem vist anteriorment (*supra* 12) aquest resultat queda reforçat perquè, suposant *grosso modo* un alineament entre RB1bis i Roma 1 en la consideració de contracte de consum, les normes corresponents atribuiran competència judicial internacional als tribunals de l'EM del domicili de la persona consumidora.

Si el contracte no és de consum en el sentit Roma 1, llavors els dos aspectes substancials, forma i fons, queden desvinculats a efectes de determinació de la LA. Com a conseqüència, es passa a la situació diametralment oposada: les normes de Dret català, en qualitat de normes corresponents al país de residència de la persona consumidora, perden en principi el seu caràcter internacionalment imperatiu: el contracte pot ser vàlid en funció de normes de forma corresponents a la LA al fons o d'altres lleis estrangeres eventualment cridades per la proliferació de connexions alternatives que permet l'art. 11 Roma 1 en supòsits de contractació a distància, amb o sense intervenció de representants. Cal recordar que en aquest cas, la LA al fons no cal que sigui la de la residència de la persona consumidora i que pot ser lliurement escollida per les parts. Fins i tot en el supòsit d'elecció de la llei d'un TE, la manca de vinculació no invalida per se l'elecció i la LA aplicable al fons pot complir la seva funció de validar la forma.

A més a més, suposant un altre cop un alineament *grosso modo* entre RB1bis i Roma 1 (ara en la *no* consideració de contracte de consum), el coneixement de la controvèrsia en base a la competència judicial internacional dels tribunals del domicili de la persona consumidora només constitueix una de les alternatives a l'abast de la part empresarial/comerçant. Es tracta d'una alternativa precisament dependent de la iniciativa de la part comercial/professional, ja no de la persona consumidora no Roma 1. Fins i tot quan no hi ha aquest alineament i sigui competent segons RB1bis el tribunal del domicili del demandant consumidor no Roma 1, el tribunal radicat a Catalunya no aplicarà el Dret

català per invalidar segons el Dret català el contracte que és vàlid per una altre LA alternativa de l'art. 11 Roma 1, llevat aplicació amb fonament a l'art. 9.1 i 2 Roma 1. Això podria succeir degut a la regla especial de competència judicial internacional del RB1bis, que l'atribueix als tribunals del domicili de la persona consumidora encara que no sigui persona consumidora Roma 1,²⁸ si es tracta de contracte de compravenda de mercaderies amb pagament a terminis o dels contractes de finançament de la compra (art. 17.1 *a* i *b* RB1bis).

17. Certs requisits formals en la contractació de consum poden anticipar-se o posposar-se en la gènesi de la perfecció del contracte per formar idealment part d'una fase precontractual o contractual. La diferència contractual/no contractual és una diferència força crítica a Dipr, on responsabilitat contractual i responsabilitat extracontractual (com la derivada dels tractes preliminars) poden quedar sotmesos a lleis diferents.²⁹ El Dipr de la UE utilitza amb força rigidesa però amb molta dificultat la diferència responsabilitat contractual/responsabilitat extracontractual i, en particular, la diferència responsabilitat contractual/culpa *in contraendo*, també per fer-ne supòsit de fet de normes diverses de conflictes de lleis.³⁰ Al Reglament 864/2007 sobre llei aplicable a les obligacions extracontractuals (Roma 2) es mira que la LA a la culpa *in*

28 És a dir, quan estem en la hipòtesi de l'art. 6.3 Roma 1: «Si no se reúnen los requisitos señalados en las letras a) y b) del apartado 1, la ley aplicable a un contrato entre un consumidor y un profesional se determinará de conformidad con los artículos 3 y 4».

29 Aquesta bifurcació pot presentar-se en cas d'eventuals demandes de responsabilitat contractual i extracontractual acumulades i es manifesta també en la incògnita qualificatòria relativa a si una determinada acció correspon al camp contractual o al camp extracontractual. També en els casos d'eventual qüestió prèvia: p. ex., hipotètica reclamació de danys extracontractuals perquè el contracte no es va celebrar vàlidament degut a defectes formals del què la persona consumidora responsabilitza l'altre part. Deixant de banda si la qüestió de la responsabilitat pertany o bé al camp d'hipòtesis de l'art. 12.1 Reglament 864/2007 sobre llei aplicable a les obligacions extracontractuals (Roma 2) o bé (en cas de que hi hagi prestació del consentiment) al camp d'hipòtesis de l'art. 12.1 e Roma 1, qui determina la LA (hipotètica) a la forma que s'haguera d'haver respectat en la celebració del contracte són les normes del Roma 1 relatives a la forma del contracte, com s'indica al text més avall.

30 Vid. SÁNCHEZ LORENZO, S. A., «El principio de coherencia en el Derecho internacional privado europeo», *Revista española de Derecho internacional privado*, 2018 (v. 70-2), p. 33 ss., sobre el problema de qualificació contractual/no contractual en aquest punt.

contraendo resti alineada a la LA al contracte (art. 12.1 Roma 2³¹), però aquest resultat només s'assoleix per les qüestions substancials de fons. Ara bé, puix que, en matèria de contractes de consum regulats per l'art. 6 Roma 1, forma i fons queden sotmesos a la mateixa LA (la de la residència habitual de la persona consumidora: art. 6.1 i 2 Roma 1) i la llei del fons s'aplica a la «obligación extracontractual que se derive de los tratos previos a la celebración de un contrato», l'aplicació del Dret català relatiu a les formalitats prèvies a la celebració del contracte s'hauria de produir en els mateixos supòsits d'aplicació de les normes contractuals relatives al fons de la substància (*supra* 12/14).

En aquest context hipotèticament extracontractual (per precontractual) del Roma 2, les formalitats exigides no tenen entitat per constituir una categoria «forma» homogènia amb la categoria forma en matèria contractual. Quan el Roma 2 regula la LA a la forma (art. 21 Roma 2), ho fa amb referència als actes que configuren les vicissituds de l'obligació extracontractual derivant del fet tingut per rellevant segons la LA al fons (p. ex., relatius a la seva modificació o extinció³²). En canvi, l'incompliment de les formalitats exigides en la fase precontractual determinen precisament, en la sistemàtica el Dipr de la UE, el naixement de l'obligació extracontractual segons la LA al fons de l'obligació extracontractual, encara que la forma que s'hagi incomplert generant hipotètica responsabilitat extracontractual és la que determina el Roma 1.

Per bé que la solució de l'art. 12.1 Roma 2 aconsegueix que el judici sobre la responsabilitat per l'incompliment de les formalitats exigides es faci, si de cas, segons «la ley aplicable al contrato o la que se habría aplicado al contrato si este se hubiera celebrado», el Dret substantiu de la UE en matèria de contractes de consum s'ha fet alliberant-se dels motllos conceptuals clàssics del Dipr. L'àmbit d'aplicació espacial de les directives en matèria de contractes de consum no es determina separatament per normes de fons i de forma, si no que es fa de manera unitària. Per tal d'evitar la incongruència lògica de distingir entre forma i fons en un primer moment per a continuació sotmetre determinades «formes» a la LA al fons, pot resultar de major utilitat considerar que

31 «La ley aplicable a una obligación extracontractual que se derive de los tratos previos a la celebración de un contrato, con independencia de que el contrato llegue o no a celebrarse realmente, será la ley aplicable al contrato o la que se habría aplicado al contrato si este se hubiera celebrado».

32 HALFMEIER, A. Art. 21 Rome II, *Calliess Rome Regulations Commentary*, 2° ed., Wolters Kluwer, 2015, p. 780.

els requisits de forma específics per la contractació de consumidores pertanyent al camp de la LA al fons.³³ Això resulta consistent (però no predeterminat) per la perspectiva civilista d'entendre que els requisits «formals» establerts pel Dret de la UE en matèria de contractes de consum exigeixen estendre el concepte de formació o perfecció del contracte, per abastar els requisits «precontractuals» i «postcontractuals» de comunicació i documentació, sancionables amb la invalidesa.³⁴ A més a més, aquest alineament restableix la coherència entre el règim de LA aplicable a la forma en matèria de contractes de consum Roma 1 (afectats per l'art. 11.4 Roma 1) y contractes de consum no Roma 1, afectats per directives, sense haver de fiar l'alineament exclusivament a la tècnica de les normes imperatives de l'art. 9. 1i 2 Roma 1.

4. DRET CATALÀ, ROMA 1 I DIRECTIVES

18. Roma 1 aconseguix que, en teoria, el Dret català pugui ser aplicat segons els mateixos «criteris espacials» per qualsevol tribunal d'un EM. La manca d'autonomia del legislador català a l'hora de determinar l'àmbit d'aplicació espacial del seu Dret és a canvi de que l'*aplicabilitat* espacial del Dret català s'imposa a qualsevol tribunal d'un EM com s'imposa als tribunals radicats a Catalunya.³⁵ La consideració *pari passu* dels Drets territorials a Roma 1 fa que la manca d'autonomia no vingui en aquest cas determinada per la inserció de Catalunya dins d'Espanya, sinó directament, com per tots els altres Drets, d'àmbit de vigència estatal o més reduïda, de la inserció de Catalunya en el Dret de la UE (elaborat

33 Vid. sobre la qüestió LOAKER, L.D. Art. 11 Rome I, *Calliess Rome Regulations Commentary*, 2° ed., Wolters Kluwer, 2015, p. 275-306, espec. paras. 11 ss., 73 ss.

34 Vid. ARROYO I AMAYUELAS, E., «Qué es forma en el derecho contractual comunitario de consumo», *Anuario de Derecho Civil*, 2008-2, pp. 519-542, distingint entre tipus de sancions, seguida i estesa al terreny dels requisits «formals postcontractuals» per PEREZ ESCOLAR, M., «El art. 98 TRLCU, ¿requisitos formales de los contratos a distancia?», *InDret*, 2018-octubre pp. sn. Vid. ÁLVAREZ LATA, N., *Comentario del art. 100 TRLGDCU: Consecuencias del incumplimiento*, BERCOVITZ RODRÍGUEZ-CANO (dir.), *Comentario del texto refundido de la Ley general para la defensa de los consumidores y usuarios y otras leyes complementarias (Real Decreto legislativo 1/2007)*, 2^a ed., Cizur Menor (Aranzadi), 2015.

35 Vid. FONT SEGURA, A. «La utilització del Dret internacional privat com a criteri d'*aplicabilitat* del Dret civil català a Catalunya», *Revista catalana de Dret privat*, v. 151 (2015) p. 85.

amb concurrència i protagonisme desigual pels EM).³⁶ En d'altres àmbits materials (p. ex., el Dret de successions) s'ha mantingut el doble nivell estatal/subestatal per determinar la LA en conflictes internacionals de lleis.³⁷

No obstant, aquesta paritat s'assoleix dins dels importants límits de Roma 1, candidat acceptable per representar la dita castellana «quien mucho abarca, poco aprieta». De fet, Roma 1 desplega la seva eficàcia on el Dret de la UE és indiferent al conflicte de lleis o ja li va bé Roma 1. Com a producte reglamentari de la UE, el Roma 1 té una justificació molt genèrica en l'art. 81.2 c) TFUE en la competència atribuïda a la UE: «la compatibilidad de las normas aplicables en los Estados miembros en materia de conflictos de leyes y de jurisdicción». Tant o més important que el seu feble poder unificador dels conflictes de lleis en matèria contractual, ho és l'estructura conceptual dogmàtica, a la qual s'ha fet referència *supra* 6. El miratge del Roma 1 com a peça central ens reclama mirar d'explicar-nos la seva articulació amb les directives en matèria contractual. En aquest aspecte trobem al propi Roma 1 clars indicis de la seva marginalitat o, almenys, subsidiarietat creixent, derivada de l'especialització i proliferació normativa.

19. Relació entre Roma 1 i Directives. La relació entre Roma 1 i les normes de determinació de l'àmbit espacial de les normes materials de les directives és una qüestió enrevessada i polèmica, normativament i doctrinal.³⁸ Lluny d'haver-n'hi prou amb els criteris de jerarquia,

36 Vid. FONT SEGURA, A., *Actualización y desarrollo del sistema de Derecho interregional*, Univ. Santiago de Compostela, 2007, p. 244.

37 Vid. FONT SEGURA, A. «The EU Regulation on succession matters and the territorial conflicts of laws within the European Boundaries», *Boundaries of European Private International law* (BERGÉ – FRANQ – GARDEÑES SANTIAGO, eds.), Brussel·les (Bruylant), 2015, pp. 65 ss.; GINEBRA MOLINS, E., «El Reglamento (UE) 650/2012 y la determinación de la ley aplicable a las sucesiones por causa de muerte», *Cuestiones de Derecho sucesorio catalán* (ARNAU RAVENTÓS, L. – ZAHINO RUIZ, M., dirs), Madrid (Marcial Pons), 2015, pp. 165 ss.; CHRISTANDL, G., «Multi-Unit States in European Union Private International Law», 9 *Journal of Private International Law*, 2013, pp. 229 ss.; QUINZÁ REDONDO, P - CHRISTANDL, G., «Ordenamientos plurilegislativos en el Reglamento (UE) de sucesiones con especial referencia al ordenamiento español», *InDret*, 2013-3, pp. 15 ss.

38 Es troben anàlisis amplis dels antecedents a AÑOVEROS TERRADAS, B., *Los contratos de consumo intracomunitario*, Madrid, Marcial Pons, 2003, pp. 40 ss.; ESTEBAN DE LA ROSA, F., *La protección de los consumidores en el mercado interior europeo*, Granada, Comares, 2002, pp. 153 ss. Ara molt extensament MATHIEU, B., *Directives européennes et conflits de lois*, Paris (LGDJ), 2015.

d'especialitat i temporal per resoldre conflictes entre fonts, la naturalesa de les fonts en conflicte i l'estatus i sistemàtica de les normes concretament «en conflicte» posen dificultats addicionals, per les que adoptarem a efectes d'aquesta exposició solucions que podem considerar sempre provisionals i temptatives.³⁹ Abordem la qüestió sobre dos eixos que subministra Roma 1:

a) Prioritat de les directives: L'art. 23 Roma 1 dona *prioritat* a les normes de conflicte d'actes normatius de Dret derivat de la UE en matèria contractual i de les seves normes nacionals de transposició. Per tant, desactiva el problema de determinar la jerarquia entre reglaments i directives i dona *prioritat* a les normes especials, amb independència del criteri temporal. És el cas, p. ex., de l'art. 6.2 Directiva 93/13/CEE, o de l'art. 7.2 Directiva 1999/44/CE, mantinguts vigents per la Directiva 2011/83/UE,⁴⁰ posterior al Roma 1.⁴¹ Cal destacar que s'interpreta Roma 1 com el seu precedent CR 1980, en el sentit d'incloure dins la *prioritat* també o sobretot les «normes de conflicte» nacionals resultat de transposar la «norma de conflicte» de la Directiva, tal com es feia explícit al text del CR 1980 però no al del Roma 1.

39 Entre les obres més influents i enfrontades, vid. FRANQ, S., «The scope of secondary community law in the light of the methods of private international law - or the other way around?», *Yearbook of private international law*, 2006, pp. 354 ss; MATHIEU, B., *Directives européennes et conflits de lois*, Paris (LGDJ), 2015.

40 Directiva 2011/83/UE sobre els drets dels consumidors, que modifica la Directiva 93/13/CEE i la Directiva 1999/44/CE i deroga la Directiva 85/577/CEE i la Directiva 97/7/CE. Vid. FRONKOVÁ, L., «The new Directive on consumer protection: objectives from the perspective of the UE and the Member States», Schulte-Nölke - Tichy (eds.) *Perspectives for European consumer law: towards a directive on consumer rights and beyond*, Munich (Sellier), 2010, pp. 91-96. - TWIGG-FLESSNER, C., «La Directiva sobre derechos de los consumidores en el contexto del Derecho de consumo de la UE», Cámara Lapuente (dir) - Arroyo Amayuelas (coord.) *La revisión de las normas europeas y nacionales de protección de los consumidores: más allá de la directiva sobre derechos de los consumidores y del instrumento opcional sobre un derecho europeo de la compraventa de octubre de 2011*, Madrid (Civitas/Thomson Reuters), 2012, pp. 81-105. La Directiva (UE) 2019/771, de 20 maig 2019, relativa a determinats aspectes dels contractes de compravenda de bens, derogarà la 1999/44/CE amb efectes a partir del 1 gener 2022 (art. 23) i no conté una norma equivalent a l'art. 7.2 Directiva 1999/44 (Veure n. 44, 45 i 65).

41 Una relació de directives amb referència a la transposició a Espanya: ESPLUGUES MOTA, C. - IGLESIAS BUHIGUES, J.L. - PALAO MORENO, G., *Derecho internacional privado*, València (Tirant lo blanc), 12° ed., 2018, pp. 635 ss.

Ara bé, la concreció de la prevalença de les «normes de conflicte» (nacionals de transposició) de les directives depèn del model que cada directiva segueix per tal d'establir la seva *aplicabilitat* espacial, que dràsticament simplifiquem tot reduint a dos models possibles:⁴²

- Delimitació pròpia, que per tant preval sobre les normes de conflicte del Roma 1 (art. 23).⁴³ En aquest cas, en la matèria i grau màxim o mínim harmonitzada,⁴⁴ el grau d'imperativitat internacional del contingut harmonitzat el determinen les «normes de conflicte» (nacionals de transposició) de les directives i, en la resta de contingut contractual, el Roma 1. Aquesta modalitat de delimitació pròpia abasta fórmules diferents, si bé ens centren en exemples normatius.⁴⁵

42 Classificació molt més detallada a MATHIEU, B., *Directives européennes et conflits de lois*, Paris (LGDJ), 2015, pp. 109-225 especialment; d'on deriva que les dues directives a les que fem referència al text pertanyen a la categoria de directives amb «clause de police» (p. 122).

43 Vid. MATHIEU, B., *Directives européennes et conflits de lois*, Paris (LGDJ), 2015, p. 138, seguint a BORRÁS RODRÍGUEZ, A., «Le Droit international privé communautaire: réalités, problèmes et perspectives d'avenir», RCADI, t. 317, 2005, pp. 404 s.

44 L'art. 4 Directiva 2011/83/UE estableix una harmonització màxima i mínima en general (amb excepcions, p. ex., art. 5.3 i 4), mentre que estableixen harmonització mínima per les seves matèries les Directives 93/13/CEE (arts. 8 i 8 bis) i la 44/1999/CE (arts. 8 i 8 bis). La Directiva (UE) 2019/771, de 20 maig 2019, relativa a determinats aspectes dels contractes de compravenda de bens, segueix el model de la Directiva 2011/83 (art. 4)

45 En aquesta categoria caldria incloure o traslladar les directives per les que el TJUE construeix una regla equivalent (p. ex., STJUE 9 novembre 2000, C-381/98, Ingmar, respecte de la Directiva 86/653/CEE, de 18 desembre 1986 sobre agents comercials independents; amb detall i en la línia crítica general, MATHIEU, B., *Directives européennes et conflits de lois*, Paris (LGDJ), 2015, pp. 122-129). De manera semblant, funcionalment, el principi d'origen pot imposar l'aplicació de normes de dret privat que no pertanyen a la LA segons la norma de conflicte (p. ex., STJUE 25 octubre 2011, C-509/9 i 161/100, eDate Advertising, relativa a la responsabilitat extracontractual; vid. HO-DAC, M., «L'adaptation du droit International privé européen aux exigences du marché intérieur», *Boundaries of European Private International law* (BERGÉ – FRANQ – GARDEÑES SANTIAGO, eds.), Brussel·les (Bruylant), 2015, pp. 428 ss.; HALFMEIER, A., Art 27 Rome II, *Callies Rome Regulations Commentary*, 2° ed., Wolters Kluwer, 2015, pp. 819 s. Amb detall, MATHIEU, B., *Directives européennes et conflits de lois*, Paris (LGDJ), 2015, pp. 147-221, espec. 176 ss, 209).

- Delimitació per remissió a les normes del Roma 1. Aquesta tècnica la segueix la Directiva 2011/83/UE al seu art. 25,⁴⁶ sobre el caràcter imperatiu de la Directiva. En aquest cas, en la matèria harmonitzada, el grau d'imperativitat internacional del contingut harmonitzat el determinen les «normes de conflicte» del Roma 1, com ens il·lumina l'atès 58: «... Si la ley aplicable al contrato es la de un tercer país, debe aplicarse el Reglamento (CE) no 593/2008, para determinar si la persona consumidora conserva la protección que ofrece la presente Directiva». És a dir, bàsicament, la protecció oferta per la prevalença de les normes del país de la residència habitual del consumidor Roma 1 malgrat l'elecció d'una LA corresponent a un altre país (art. 6.2 Roma 1) o la prevalença de les normes nacionals del fur de transposició del Dret de la UE si s'escull la LA d'un TE en les condicions de l'art. 3.4 Roma 1 (del que es tracta *infra* b), per cas de persona consumidora no Roma 1.⁴⁷

En el context d'ampliar espacialment la protecció de les persones consumidores més enllà dels «contractes de consum Roma 1», el principal objectiu havia estat el de garantir normativament l'aplicació

46 Art. 25 Directiva 2011/83/UE: «Si la legislación aplicable al contrato es la de un Estado miembro, el consumidor no podrá renunciar a los derechos que le confieran las disposiciones nacionales de transposición de la presente Directiva. Toda disposición contractual que excluya o limite directa o indirectamente los derechos conferidos por la presente Directiva no vinculará al consumidor». Vid. WILDERSPIN, M. «Consumer contracts», *Encyclopedia of Private international law*, I, 2017, p. 471. Veure n. 40 *in fine* : La Directiva 2019/771 també determina l'aplicabilitat de les normes de transposició per remissió al Roma 1 (atès 65); per tant, la imperativitat de les normes nacionals de transposició en els termes dels arts. 4 i 21 de la Directiva 2019/771 la determinaran les normes del Roma 1 a partir del 1er gener 2022 (art. 24.1 Directiva 2019/771), aplicables a contractes celebrats el 1er gener 2022 o més tard (art. 24.2 Directiva 2019/771).

47 L'atès 58 de la Directiva 2011/83/UE es troba reflectit a l'art. 67.1 inici Text refós LGDCU: «La ley aplicable a los contratos celebrados con consumidores y usuarios se determinará por lo previsto en el Reglamento (CE) n.º 593/2008 del Parlamento Europeo y del Consejo, de 17 de junio de 2008, sobre la ley aplicable a las obligaciones contractuales (Roma I), así como por las demás disposiciones del Derecho de la Unión Europea que les sean de aplicación». Respecte a l'art. 67 LGDCU, vid. ORÓ MARTÍNEZ, C., *Comentario del art. 67 TRLGDCU: Normas de Derecho internacional privado*, BERCOVITZ RODRÍGUEZ-CANO (dir.), *Comentario del texto refundido de la Ley general para la defensa de los consumidores y usuarios y otras leyes complementarias (Real Decreto legislativo 1/2007)*, 2ª ed., Cizur Menor (Aranzadi), 2015. Cf. FERNÁNDEZ ROZAS, J.C. - SÁNCHEZ LORENZO, S.A., *Derecho internacional privado*, 10ª ed., Madrid (Civitas), 2018, p. 663.

de les directives quan s'ha escollit la llei d'un TE, no quan la llei aplicable d'un TE l'assenyalen les «normes de conflicte» objectives del Roma 1, com ara també convida a fer l'atès 58 de la Directiva 2011/83/UE. Hem vist (*supra* 12) que això darrer (la llei aplicable d'un TE l'assenyalen les «normes de conflicte» objectives) pot passar per ser contractes de consum exclosos de les normes que determinen els criteris materials o espacials del règim de contractes de consum i, per tant, de la protecció de les persones consumidores pel Roma 1, perquè llavors les regles generals permeten escollir la llei sense les restriccions que s'apliquen als contractes de consum. El legislador de la UE pot ampliar la protecció al marge del Roma 1 i l'eina és la delimitació pròpia i especial de la normativa material protectora, per via normativa o d'interpretació judicial, les quals prevalen sobre les altres normes del Roma 1 en virtut del seu art. 23. Dit això, l'atès 58 pot interpretar-se con un convit a aplicar les normes materials del fur que transposen la Directiva per la via de l'art. 9.2 Roma 1 o, fins i tot, per la via indirecta de l'art. 21 Roma 1 (inaplicació de llei estrangera per excepció d'ordre públic), d'abast més ampli que l'art 3.4 Roma 1.

b) Art. 3.4 Roma 1 i directives. Ara bé, considerem *al marge* d'una delimitació pròpia de les directives, les previsions genèriques que el Roma 1 fa a l'art. 3.4 en cas que les parts escullin com LA la d'un TE quan la situació es troba, llevat per l'elecció de la llei estrangera, únicament vinculada amb la UE (*supra* 15b). El Dret de la UE manté la seva imperativitat a imatge de com la manté el Dret imperatiu de cada EM en els supòsits d'internacionalització artificial del contracte amb elecció d'una llei estrangera (art. 3.3 Roma 1). Respecte de les directives, aquesta norma proporciona dues respostes:

- Cas que la qüestió jurídica estigui materialment regulada per una Directiva amb la delimitació espacial pròpia, segons les seves normes o interpretació pel TJUE, cal entendre que l'art. 23 desactiva l'art. 3.4 Roma 1.⁴⁸
- Cas que la qüestió jurídica estigui materialment regulada per una Directiva, la manca de delimitació pròpia condueix a donar a les normes imperatives de les Directives l'àmbit determinat per l'art. 3.4 Roma 1. Aquest requereix que es tracti d'una situació

48 Cf. WELLER, M. Art. 23 Rome I, *Calliess Rome Regulations Commentary*, 2º ed., Wolters Kluwer, 2015, pp. 423 s.: entén que en realitat les normes de les directives suplementen l'art. 3.4 Roma 1, pp. 423 s. 406 ss. Contra, MATHIEU, B., *Directives européennes et conflits de lois*, Paris (LGDJ), 2015, pp. 135 ss.

objectivament interna a la UE (fins i tot un únic EM)⁴⁹ i no s'aplica, p. ex., si l'establiment de la part empresarial/professional esta situat i contracta des d'un TE.

A més a més, cada cop que no es reuneixin les condicions espacials d'*aplicabilitat* de l'art. 3.4 Roma 1 per l'existència de vincles objectius amb tercers Estats [recordem que estem en hipòtesi de contractes de consum que no son contractes de consum Roma 1] hi ha encara la possibilitat de fer valdre el caràcter imperatiu de les normes del fur ex art. 9.2 Roma 1, el què pot ser útil per la persona consumidora que demanda o és demandada a Catalunya. L'art. 9.2 Roma 1 actua permetent sempre l'*aplicabilitat* de les normes imperatives del fur amb les característiques previstes a l'art. 9.1 Roma 1,⁵⁰ com si es tractés d'una situació purament interna de l'EM del fur. Certament, la utilització de l'art. 9 Roma 1 per tal d'aplicar normes de protecció del consumidor no és admesa per tota la doctrina,⁵¹ però la jurisprudència del TJUE no permet descartar aquesta possibilitat.⁵²

49 L'art. 3. 3 i 4 Roma 1 fa referència a EM, no a país als efectes indicats per l'art. 22.1 Roma 1.

50 L'art. 9.1 defineix les normes imperatives qualificades per actuar funcionalment com «normes de policia Roma 1» amb referència a la llei del país al que pertanyen, amb consonància amb l'art. 22.1; ara bé, l'art. 9.2, amb enfocament processal, es referix a les normes del fur com les autoritzades a funcionar com «normes de policia Roma 1».

51 Vid. RENNER, M, Art. 9 Rome I, *Calliess Rome Regulations Commentary*, 2º ed., Wolters Kluwer, 2015, pp. 250 ss.; ANCEL. M.E. - DEUMIER, P. LAZOUZI, M., *Droit des contrats internationaux*, Paris (Sirey), 2017, pp. 666 ss.

52 STJUE 17 octubre 2013 C-184/12 Unamar: el tribunal belga aplica una norma belga de protecció dels agents comercials descartant l'aplicació de la llei búlgara escollida per les parts contractants, malgrat que la llei belga s'estén a àmbits no contemplats a la Directiva 86/653/CEE, de 18 desembre 1986 sobre agents comercials independents. En conflictes de lleis únicament entre EM, l'art. 9.2 Roma 1 només hauria de jugar fora de l'àmbit cobert per una directiva d'harmonització de mínims; no dins el seu àmbit o en el cas d'una directiva d'harmonització màxima, car en aquest cas la llei de l'altre EM no hauria de ser desplaçada per la del fur. Cf. RENNER, M, Art. 9 Rome I, *Calliess Rome Regulations Commentary*, 2º ed., Wolters Kluwer, 2015, pp. 250 ss; DA LOZZO. M., «Reconciling mandatory norms and European Union private international law in contractual obligations», *Boundaries of European Private International law* (BERGÉ – FRANQ – GARDENES SANTIAGO, eds.), Brussel·les (Bruylant), 2015, pp. 147 ss sobre la incoherència a que dona lloc Unamar.

L'eventual invalidesa de l'elecció de la LA via aplicació de norma de transposició de la Directiva 93/13/CEE⁵³ és compatible amb un contingut material d'una directiva afectat per l'acció de l'art. 3.4 Roma 1. És a dir, l'*aplicabilitat* espacial del contingut material de cada directiva (i norma material de transposició) està independentment determinat per la delimitació feta per les normes (de transposició) de cada directiva i, per tant, cada aspecte controvertit es determina segons les normes respectivament aplicables.

20. Relació entre les directives i la normativa catalana. El deure i la responsabilitat d'Espanya cara a la UE en la transposició es sense perjudici de la competència que, internament, tingui un o altre nivell d'organització a Espanya⁵⁴ i de la responsabilitat última de les CCAA.⁵⁵ La normativa

53 Art. 90.3 Text refós LGDCU (a l'empara de l'anex 1q) art. 3.3 Directiva 93/13/CEE: "Suprimir u obstaculizar el ejercicio de acciones judiciales o de recursos por parte del consumidor, en particular obligándole a dirigirse exclusivamente a una jurisdicción de arbitraje no cubierta por las disposiciones jurídicas, limitándole indebidamente los medios de prueba a su disposición o imponiéndole una carga de la prueba que, conforme a la legislación aplicable, debería corresponder a otra parte contratante») en relació a l'article 67.2 del mateix text refós (a l'empara de l'art. 6.2 de la mateixa Directiva). És a dir, el de la Directiva 93/13/CEE es tracta d'un cas de delimitació pròpia amb potencial per afectar la totalitat de la resta de qüestions contractuals litigades, donat que la nul·litat de la clàusula d'elecció de LA (vid. art. 83 Text refós LGDCU sobre nul·litat parcial: clàusula no incorporada) determina que la LA pugui no ser la que va escollir-se a la clàusula invalidada.

54 ALBERTÍ ROVIRA, E., «El desarrollo y la ejecución por las Comunidades Autónomas de la normativa comunitaria en materias de competencia compartida con el Estado», a Estatuto y Unión Europea, Barcelona, IEA, 2006, pp. 81 ss, per un resum del context general. Vid. ARZOZ SANTISTEBAN, X., «La transposición de directivas en el Estado autonómico: diagnóstico y perspectivas de futuro», en ARZOZ SANTISTEBAN, X. Transposición de directvas y autogobierno. El desarrollo normativo del Derecho de la Unión Europea en el Estado autonómico, Barcelona, GC/IEA, 2013, p. 492 constata com a la pràctica s'ha produït un desplaçament a favor de l'Estat.

55 Vid. ESPEJO CAMPOS, A., «La transposición del Derecho de la Unión Europea por las Comunidades Autónomas», Anales de la Facultad de Derecho. La Laguna, n. 29, 2012, pp. 152 ss; - ARZOZ SANTISTEBAN, X., «La transposición de directivas en el Estado autonómico: diagnóstico y perspectivas de futuro», en ARZOZ SANTISTEBAN, X. Transposición de directvas y autogobierno. El desarrollo normativo del Derecho de la Unión Europea en el Estado autonómico, Barcelona, GC/IEA, 2013, pp. 542 ss.

catalana transposa directives i, prescindint ara dels seus antecedents,⁵⁶ l'exemple del Codi civil⁵⁷ i del Codi de consum⁵⁸ ho demostren. Aquesta transposició catalana es produeix a nivell de normes materials. S'hi troben també algunes normes de delimitació de l'àmbit d'aplicació espacial de les normes materials, però en aquest cas és dubtós que puguin ser considerades normes de transposició de directives. En aquest aspecte abordem dos punts:

- a) Catalunya i regulació dels conflictes de lleis. Pot el legislador català que transposa contingut material de les directives transposar també contingut «conflictual»? Certament, com hagi d'operar l'Estat internament pertany a l'àmbit de les competències de l'EM i el TC no deixa cap marge per tal de considerar que les normes de les CCAA pugin jugar cap paper principal o secundari en la determinació amb tècniques bilateral o unilateral, de les normes materials pròpies. Ara per ara, ni l'ús d'una tècnica unilateral ni la pròpia abstenció de l'Estat que la CCAA vol suplir limitant-se a establir un criteri d'aplicació espacial de la seva pròpia llei són

56 Vid. MARCO MOLINA, J. «La incorporación de directivas en materia de Derecho patrimonial por el legislador catalán (La relación entre las directivas comunitarias y la actividad legislativa de las Comunidades Autónomas)», *La Notaría*, núm. 11, 2001. (Versió VLex), p. sn, apartat III. MARCO MOLINA, J. «España. La Directiva 1999/44/CC, de 25 de mayo de 1999, sobre determinados aspectos de la venta y las garantías de la venta de consumo. Su incorporación al Derecho civil español y al Derecho civil catalán», *La armonización del derecho de obligaciones en Europa* (coords. Arroyo i Amayuelas - Badosa Coll), València (Tirant lo blanc), 2006, pp. 165-188.

57 «El llibre sisè pretén assolir una regulació unificada del contracte, sense establir dos textos paral·lels per a la compravenda en general i la compravenda de consum respectivament, per a promoure una interpretació integradora de la compravenda, i sens perjudici del que estableix el Codi de consum de Catalunya. La regulació de la compravenda de consum incorpora les normes que estableix la Directiva 1999/44/CE del Parlament Europeu i del Consell, del 25 de maig de 1999, sobre determinats aspectes de la venda i les garanties dels béns de consum, i té en compte la Directiva 2011/83/UE, del 25 d'octubre, sobre drets dels consumidors. La caracterització de la compravenda de consum és, així, la tradicional, conforme a la qual el venedor actua amb un propòsit relacionat amb la seva activitat empresarial o professional i el comprador ho fa amb un de diferent de les dites activitats. Nogensmenys, s'ha seguit el criteri extensiu segons el qual les persones jurídiques poden ésser considerades consumidores.» (Preàmbul Llei 3/2017, del 15 de febrer, del llibre sisè del Codi civil de Catalunya, relatiu a les obligacions i els contractes).

58 Al preàmbul de la Llei 22/2010, del 20 juliol del CCons es caracteritza la nova normativa, respecte als precedents, un «instrument de protecció de la persona consumidora més eficaç i es garanteix una qualitat adequada en la prestació de serveis, tal com estableixen les directives comunitàries transversals».

tècniques ni motius admissibles per interpretar l'art. 149.1.8 CE en un sentit que no sigui el de reservar a l'estat la competència per qualsevol norma que incideixi en l'àmbit d'aplicació espacial de la llei (STC 23 abril 2013, FD 6⁵⁹). El particular context de la transposició de les directives no sembla que pugui fonamentar una desviació de la doctrina del TC. De fet, en el Codi civil no s'hi transposen normes que delimitin específicament l'àmbit d'aplicació espacial de les normes sobre contractes de consum. A més a més, la LGDCU espanyola considera que les normes de determinació de l'àmbit espacial d'aplicació del text són de competència exclusiva de l'Estat (DF 1^a. 3 LGDCU, en relació a l'art. 67 ubicat al llibre segon).

- b) En el Codi de consum s'hi troben normes que no semblen indicar res que no sigui una voluntat genèrica d'aplicació i que precisament

59 P. ex., STC 93/2013, de 23 d'abril, relativa a la llei de parelles de fet navarresa, on es descarta la possibilitat que una norma unilateral pugui ser considerada aplicable per determinar l'abast de la normativa material quan, al seu torn, el sistema al que pertanyen les normes anteriors és el designat per la corresponent norma de conflicte de competència estatal (FD 6). El TC deixa subsistent el principi de territorialitat, p. ex., STC 110/2016, de 9 juny 2016, relativa a la llei de parelles de fet valenciana 5/2012: «El art. 2, que regula el “Ámbito de aplicación” de la Ley haciéndolo depender de la “vecindad civil” de “las partes”, debe ser igualmente anulado, pues una vez desprovista la Ley de su contenido civil, su ámbito de aplicación debe atenerse al “principio de territorialidad de las competencias” que este Tribunal ha declarado “implícito al propio sistema de autonomías territoriales” [por todas, STC 80/2012, de 18 de abril, FJ 7 b)] y que recoge expresamente el art. 7.2 EACV/2006. Conforme a este principio, la aplicación de las normas de la Generalitat debe limitarse a su propio ámbito territorial [art. 7.2 EACV/2006 ya citado y STC 126/2002, de 20 de mayo, FJ 9 a)], de suerte que “[s]i la actuación de órganos de la Comunidad Autónoma implica ejercicio del poder político sobre situaciones o sujetos situados fuera de su ámbito territorial de competencias, ciertamente ello representará una actuación ultra vires” (STC 165/1994, de 26 de mayo, FJ 10). De este principio general de territorialidad se exceptúan las normas civiles, como expresamente dispone el art. 7.2 EACV/2006 antes citado, pues esta clase de normas se aplican según la vecindad civil, que se ostenta “con independencia de donde se resida”, en expresión del art. 3.4 EACV/2006, al que remite el citado art. 2 de la Ley 5/2012, y de conformidad con lo preceptuado al efecto por el Código civil (arts. 14 y ss.). Pero como ya se ha dicho, una vez anuladas las normas civiles de la Ley 5/2012, el resto de normas de distinta naturaleza de esta Ley que puedan pervivir deben regirse por el mencionado principio de territorialidad (art. 7.2 EACV/2006). En consecuencia, debe anularse también el art. 2 por este motivo». (FD 7).

fan referència també general a altres normes preferents.⁶⁰ El caràcter de «Dret administratiu» del Codi de consum queda reforçat per aquests tipus de redacció, que fa referència a l'aplicació territorial corresponent a les actuacions de l'administració.⁶¹ Això no exclou que els deures imposats al professional/empresari en el Codi de consum no tinguin rellevància a l'hora de determinar el grau de compliment contractual de conformitat amb el Dret català com LA segons Roma 1 o segons les normes (de transposició) d'aplicació espacial de les directives (art. 23 Roma 1).⁶²

Literalment, l'Estat espanyol ha transposat a la LGDCU el contingut conflictual de les directives atenent només a les normes de transposició

60 P. ex., Art. 111-1 Codi de consum: «Objecte i àmbit 1. Aquesta llei té per objecte garantir la defensa i la protecció dels drets de les persones consumidores i establir, *en l'àmbit territorial de Catalunya*, els principis i les normes que les han de regir per tal de millorar la qualitat de vida de les persones consumidores.» (Èmfasi afegit sobre la referència a la territorialitat inespecífica tolerada pel TC). En el camp de protecció de la salut i la seguretat: Art.121-1 «Disposició general 1. Es reconeixen a les persones consumidores els drets i interessos que estableix aquesta llei d'acord amb el que disposa aquest llibre, sens perjudici dels drets i de les obligacions que estableixen la normativa sectorial específica i la normativa civil general que escaigui. 2. *Les relacions de consum que es desenvolupin al territori de Catalunya* es regeixen pels preceptes d'aquesta llei, llevat dels casos en què la regulació sectorial específica dispensa una major protecció als drets de les persones consumidores.» (Èmfasi afegit sobre la reiteració de la territorialitat aplicada a la reglamentació de les relacions que es desenvolupin a Catalunya, que l'adversativa «llevat dels casos ...» situa en el seu paper de norma general catalana de consum, en clau de prelación entre normes vigents a Catalunya). També en el camp de relacions de consum s'hi van reiterant algunes normes semblants poc específiques, l'art. 211-1 «Àmbit d'aplicació. Els empresaris que es dediquin a la venda de béns o a la prestació de serveis, amb independència del tipus i sector d'activitat, han de complir les obligacions que estableixen aquest llibre, la normativa sectorial específica i la normativa civil general aplicable, sens perjudici de les competències de l'Estat en matèria civil i mercantil.»; i específicament pels serveis, l'art. 251-1 «Empresaris que presten serveis. 1. Els empresaris *que presten algun tipus de servei en el territori de Catalunya* estan subjectes al que disposa aquest títol, sens perjudici del que estableixi la normativa sectorial aplicable. Se n'exclouen els serveis accessoris a la venda d'un bé. S'hi inclouen els serveis en què s'aportin materials o béns, si la prestació del servei té caràcter principal».

61 P. ex., en el Codi de consum s'hi regula el dret de desistiment (arts. 211-15, 221-2 b) i c), 222-2 h), 222-3, 223-3 d), 223-4 punt 2), però la sanció prevista pels incompliments és administrativa (vid. infracció art. 3331-4 l))

62 Vid. no obstant STC 88/2017, de 4 juliol, FD 4., sobre el Codi de consum, en que l'Advocat de la Generalitat defensa la legalitat del precepte atacat 128-1.1 Codi consum en base a que el «dret» de la persona consumidora no va lligat a un deure correlatiu de la part professional/comerciant.

del contingut material que es troben a la legislació estatal,⁶³ perquè la considera legislació bàsica o exclusiva de l'Estat de conformitat amb la DF 1ª. LGDCU. Això convida a preguntar-se si només una part de la normativa espanyola que no inclou la catalana va acompanyada amb la transposició adient i, si això no és acceptable, a preguntar-se com cal tenir per determinat l'àmbit d'aplicació espacial de la transposició catalana de les directives, allà on existeixi, p. ex., en matèria de compravenda de consum. Suposant exclosa la possibilitat d'una transposició catalana, cal suplir el buit *mutatis mutandis* amb les normes de la LGDCU?

21. Les normes estatals de transposició de les normes d'aplicació espacial de les directives com a normes d'*aplicabilitat* espacial de la normativa catalana. La interpretació més respectuosa amb la concepció oficial del repartiment de competències en matèria de normes que determinen la LA passa per admetre que només juguen aquest rol normes emanades de l'Estat. La poca cura de l'Estat en transposar normes d'*aplicabilitat* espacial de les directives i el fet de fer-ho amb oblit que Espanya és un Estat plurilegislatiu⁶⁴ tenen com a conseqüència que les normes espanyoles semblen no ocupar-se de la delimitació de l'àmbit espacial de les normes catalanes que transposen directives. Puix que el TC no admet que la inactivitat de l'Estat la supleixin les CCAA, les normes catalanes no poden interpretar-se com a delimitadores de l'àmbit d'*aplicabilitat* espacial de la normativa catalana. Al contrari, l'àmbit d'aplicació espacial de la normativa catalana el determinen *mutatis mutandis* els preceptes de la legislació espanyola delimitadors de l'àmbit d'*aplicabilitat* espacial de la normativa «espanyola» de transposició. P. ex., l'art. 67.3 Text refós LGDCU s'aplica, amb els ajustaments necessaris, per determinar l'àmbit d'aplicació dels

63 Art. 67-2 primer apartat i -3 primer apartat: «2. Las normas de protección frente a las cláusulas abusivas contenidas en los artículos 82 a 91, ambos inclusive, serán aplicables a los consumidores y usuarios, cualquiera que sea la ley elegida por las partes para regir el contrato, cuando éste mantenga una estrecha relación con el territorio de un Estado miembro del Espacio Económico Europeo. ... 3. Las normas de protección en materia de garantías contenidas en los artículos 114 a 126 ambos inclusive, serán aplicables a los consumidores y usuarios, cualquiera que sea la ley elegida por las partes para regir el contrato, cuando éste mantenga una estrecha relación con el territorio de un Estado miembro del Espacio Económico Europeo». (Èmfasi afegit).

64 Més enllà de la referència exclusiva a les normes del propi Text refós LGDCU de l'art. 67.2 i 3, la LGDCU ignora la realitat plurilegislativa civil espanyola. P. ex., l'art. 74.1 relatiu al dret de desistiment disposa que «[e]jercido el derecho de desistimiento, las partes deberán restituirse recíprocamente las prestaciones de acuerdo con lo dispuesto en los artículos 1.303 y 1.308 del Código Civil.» (Èmfasi afegit)

preceptes de la legislació catalana relatius a les compravendes de consum del Codi civil.

Ara bé, com ja s'ha destacat, aquestes normes espanyoles d'"importació necessària" a l'ordenament català s'apliquen en el context internacional com determina l'art. 22.1 Roma 1, que fa de l'ordenament jurídic català (i de qualsevol altre ordenament territorial, estatal o subestatal) un ordenament *pari passu* amb els altres, en el context internacional. En considerar aquest aspecte en relació a les normes de transposició de les directives, partim de la premissa que la primàcia reconeguda a les directives per l'art. 23 Roma 1 no desactiva el seu art. 22.1; o, almenys, que no desactiva el principi general que acull l'art. 22.1, com norma general d'aplicació de les normes de conflicte de lleis en matèria contractual i no resulta contradit per les directives.⁶⁵ Examinem algunes situacions que poden plantejar-se a partir d'això:

- a) Tribunal de la controvèrsia radicat a Catalunya. Aquest tribunal pot ser internacionalment competent per qualsevol dels criteris relatius als contractes de consum o als contractes en general (*supra* 12/14). Fins i tot cal admetre la hipòtesi d'accions que no puguin basar-se en el fet contractual i s'hagin d'articular com a demandes de responsabilitat extracontractual.⁶⁶ En aquests casos, l'aplicació de preceptes resultat de la transposició material de directives per la legislació catalana dependrà de la concurrència dels contactes previstos en la norma espanyola de transposició de les normes d'aplicació espacial de les directives. L'amplitud i alternativitat dels criteris usats a les normes⁶⁷ és prou gran com per considerar, en la

65 Vid. BORRÀS RODRÍGUEZ, A. «Les ordres plurilégislatifs dans le droit international privé actuel», RCADI, t. 249, 1994, p. 272; FONT SEGURA, A., *Actualización y desarrollo del sistema de Derecho interregional*, Univ. Santiago de Compostela, 2007, p. 213. La Directiva (UE) 2019/771, de 20 maig 2019, relativa a determinats aspectes dels contractes de compravenda de bens (veure n. 40 *in fine* i n. 46 *in fine*), restaurarà l'aplicabilitat del Roma 1 i deixarà inaplicable l'art. 67.2 Text refós LGDCU als contractes celebrats amb data 1er gener 2022 o posterlor.

66 Si es tracta d'accions judicials individuals no contractuals, la competència judicial internacional s'establirà amb fonament en normes de competència judicial internacional que no són relatives als contractes de consum, i que no tenen cap especialitat normativa per les situacions de consum (p. ex., art. 7.2 RB Ibis).

67 Art. 67-2 segon apartat i 3 segon apartat LGDCU: «2 ... Se entenderá, en particular, que existe un vínculo estrecho cuando el empresario ejerciere sus actividades en uno o varios Estados miembros del Espacio Económico Europeo, o por cualquier medio de publicidad o comunicación dirigiere tales actividades a uno o varios Estados miembros y el contrato estuviere comprendido en el marco de esas actividades. En los contratos

majoria de casos concebibles, que els dits criteris fan aplicable la legislació catalana vigent i específica al territori del tribunal (que és també la condició exigida per l'art. 3.4 Roma 1, no aplicable a la hipòtesi considerada). I això fins i tot si la mateixa amplitud i alternativitat dels criteris permetria establir també vincles, en base a la mateixa norma de transposició de la norma d'aplicació espacial de la directiva, amb altres ordenaments de la UE, espanyols o no. No obstant, quan el conflicte de lleis internacional inclou un conflicte de lleis intern, podria argumentar-se que, fins i tot en el cas de normes de delimitació unilateral, el principi de proximitat hauria de poder ser decisiu per tal de seleccionar com aplicable en el cas concret una llei espanyola no catalana.⁶⁸ Aquesta matisació es segurament irrellevant, perquè el contacte que atribueixi competència judicial internacional al tribunal radicat a Catalunya (p. ex., domicili de la persona consumidora demandant o demandada) serà normalment suficient per tal de fer també aplicable la norma catalana de transposició.

En el cas de directives que no tenen normes específiques d'aplicació espacial, l'aplicació via 3.4 Roma 1 per tribunal radicat a Catalunya comporta aplicació de la llei catalana de transposició material, encara que els vincles es donin també amb altres territoris dels EM. L'art. 3.4 Roma 1 ens dona una mostra extrema de la fungibilitat *a priori* de les diferents normatives estatals o subestatals de transposició de les directives; fungibilitat harmoniosa amb el fet que estem dins la hipòtesi de directives sense normes específiques d'aplicació espacial: encara que la situació estigui objectivament vinculada amb el territori *x* d'un o més EM, la norma que concretament s'aplica és la vigent en el territori *y* d'un altre EM on es litiga, p. ex., Catalunya.

relativos a inmuebles se entenderá, asimismo, que existe un vínculo estrecho cuando se encuentren situados en el territorio de un Estado miembro. 3 ... Se entenderá, en particular, que existe un vínculo estrecho cuando el bien haya de utilizarse, ejercitarse el derecho o realizarse la prestación en alguno de los Estados miembros de la Unión Europea, o el contrato se hubiera celebrado total o parcialmente en cualquiera de ellos, o una de las partes sea ciudadano de un Estado miembro de la Unión Europea o presente el negocio jurídico cualquier otra conexión análoga o vínculo estrecho con el territorio de la Unión Europea».

68 Sobre aquesta problemàtica en general, FONT SEGURA, A., *Actualización y desarrollo del sistema de Derecho interregional*, Univ. Santiago de Compostela, 2007, pp. 182 ss, veure també n. 26.

Normalment, la situació vinculada a x , també estarà vinculada a y , el que justificarà la competència dels tribunals del territori y .⁶⁹

- b) Per la mateixa raó, en cas de tribunal de la controvèrsia no radicat a Catalunya, sigui a Espanya o a un altre EM, l'aplicació de preceptes resultat de la transposició material de directives per la legislació catalana no dependrà de la concurrència dels contactes previstos en la norma espanyola (o, hipotèticament, catalana) de transposició de les normes d'aplicació espacial de les directives. La norma espanyola consultada per un tribunal espanyol no radicat a Catalunya determinarà l'aplicació unilateral de la norma vigent al territori del tribunal, per hipòtesi no la catalana.⁷⁰ Un tribunal d'un altre EM, igualment, només atendria a l'*aplicabilitat* de la seva norma. Naturalment, un EM que hagués fet una norma de transposició de la norma d'aplicació espacial de la directiva en forma bilateral,⁷¹ estaria atribuïnt als seus tribunals la possibilitat d'aplicar normes de transposició material d'altres EM ... sota règim similar o no al de l'art. 22.1 Roma 1. Els tribunals d'un TE no tindrien al seu ordenament jurídic cap norma de delimitació de l'àmbit espacial de directives i l'aplicació de les normes imperatives catalanes dependria molt remotament de les doctrines vigents en aquest TE sobre l'aplicació de normes imperatives de tercers Estats.

Inversament al cas de tribunals radicats a Catalunya, el coneixement per altres tribunals que apliquin directives que no tenen normes específiques d'aplicació espacial, l'aplicació via 3.4 Roma 1 comporta l'aplicació de la llei de transposició del fur, encara que els vincles es donin també amb Catalunya.

69 Si no està vinculada a y , la competència judicial internacional dels tribunals de y és improbable, perquè caldria basar-la amb la submissió expressa o tàcita. Cal recordar que una elecció expressa del tribunal estranger competent d'un EM (en aquest cas radicat a y =Catalunya) es vàlida en principi segons l'art. 25 RB1bis, aplicable en la hipòtesi de contractes que no són de consumidors en el règim específic RB1bis, llevat que la llei del tribunal escollit l'invalidi per raons substancials de fons ... supòsit molt probable en virtut de la normativa sobre clàusules abusives en contractes de consumidors (malgrat no ser consumidor pel règim del RB1bis, segons es creu d'ençà la STJUE de 27 juny 2000 C-240/98, Oceano Grupo Editorial).

70 Fem la reserva esmentada del principi de proximitat, com a complement de la deixadesa del legislador «conflictual espanyol», en fer transposicions unilaterals circumscrites a la llei emanada d'un sol dels legisladors materials espanyols.

71 Vid. MATHIEU, B., *Directives européennes et conflits de lois*, Paris (LGDJ), 2015, pp. 283 s.

5. UN APUNT FINAL SOBRE ELS CONFLICTES INTERNES DE LLEIS

22. Com s'apliquen aquestes normes espanyoles d'"importació necessària" a l'ordenament català en el context interregional espanyol, on no regeix l'opció oferta per l'art. 22.2 Roma 1?⁷² Pressuposada la viabilitat del conflicte interregional de lleis en sector de la contractació de consum, una possibilitat és la de considerar que en matèria contractual privada, les normes del Codi civil espanyol (arts. 10.5 i 11.1 i 2, i concordants CC espanyol) determinen exhaustivament la LA en l'àmbit interregional. Aquesta proposta permet esquivar les complicacions derivades de la concurrència de dos tècniques de delimitació: normes de conflicte bilaterals i normes específiques d'aplicació espacial en àmbits coberts per directives. La tècnica bilateral de les normes del CC espanyol permeten determinar com aplicable una sola llei i qualsevol de les lleis vigents a Espanya, però, amb la seva redacció vigent i anquilosada, es tracta o bé de normes insensibles a l'especificitat de la contractació de consum,⁷³ o bé que pressuposen que qualsevol dels drets espanyols materials aplicables protegeixen prou la persona consumidora.

Certament, en la mesura en què es tracta de l'aplicació de normes materials de transposició de directives de contractes de consum, tindria utilitat una especificació interregional corresponent a l'*aplicabilitat* de les normes corresponents a la residència habitual de la persona consumidora, llevat elecció d'una llei espanyola diferent, que fàcilment podria estendre's a qualsevol aspecte substantiu, de fons o formal, de la contractació de consum. Aquesta simplificació aniria, per una banda, amb consonància amb el contingut de la norma per contractes de consum del Roma 1 (que el dret interregional generalitzaria o estendria a tots els contractes de consum segons la llei interna). En segon lloc, aniria amb consonància amb el caràcter fungible inter ordenaments de les diferents transposicions, tal com rellueix al Roma 1 (art. 3.4 Roma 1), d'acord amb una tendència a l'harmonització màxima i mínima a les directives, coincidint en això amb

72 FONTANELLAS MORELL, J.M., «La apertura de un segundo frente en la problemática interregional de la prescripción: las acciones de origen contractual», Anuario español de Derecho internacional privado, 2017, pp. 1.209 s., il·lustrant la rellevància creixent del dret interregional de contractes fins i tot abans de l'*aplicabilitat* del Llibre Sisè del Codi civil.

73 Vid. GÓMEZ POMAR, F., «Entren en vigor la compraventa y el mandato del Código Civil de Cataluña», *InDret* 1/2018, p. 5.

una solució ex vigent art. 10.5 Codi civil espanyol. No obstant, aquestes consideracions no tenen gaire objecte on la competència exercida per l'Estat generi legislació excoent dels conflictes de lleis interns.

6. BIBLIOGRAFIA

- ALBERTÍ ROVIRA, E., «El desarrollo y la ejecución por las Comunidades Autónomas de la normativa comunitaria en materias de competencia compartida con el Estado», a *Estatuto y Unión Europea*, Barcelona, IEA, 2006, pp. 79-103.
- ALVAREZ GONZÁLEZ, S., «Remisión a un sistema plurilegislativo. El ejemplo español y algunas tareas por resolver», Autors varis, *Le droit à l'épreuve des siècles et des frontières. Mélanges en l'honneur du Professeur Bertrand Ancel*, París/Madrid (LGDJ/Iprolex), 2018, pp.63-84.
- ALGUACIL GONZÁLEZ-ORIOLES, J., *La directiva comunitaria desde la perspectiva constitucional*, Madrid, CEPC, 2004.
- ÁLVAREZ GONZÁLEZ, S., «La “eficacia territorial” del Derecho civil autonómico como (NO) criterio de aplicación en situaciones internacionales», *Revista de Derecho civil*, v. IV n.3 (julio/septiembre 2017), pp. 35-62.
- ÁLVAREZ LATA, N., Comentario del art. 100 TRLGDCU: Consecuencias del incumplimiento”, BERCOVITZ RODRÍGUEZ-CANO (dir.), *Comentario del texto refundido de la Ley general para la defensa de los consumidores y usuarios y otras leyes complementarias (Real Decreto legislativo 1/2007)*, 2ª ed., Cizur Menor (Aranzadi), 2015.
- ANCEL. M.E. - DEUMIER, P. LAZOUZI, M., *Droit des contrats internationaux*, Paris (Sirey), 2017.
- ANDERSON, M., «La Directiva de aprovechamiento por turno y la necesidad de transponerla ... en un Estado plurilegislativo», *Anuario de Derecho civil*, 2010-1, pp. 229-244.
- ANDERSON, M., «El dret civil català davant la transposició de la directiva 2008/112, relativa a certs aspectes contractuals de l'aprofitament per

- torns de béns mobles i immobles». Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada (Catalunya). 2010. <<http://hdl.handle.net/2072/179012>>. [Consulta: 13-08-18].
- AÑOVEROS TERRADAS, B., *Los contratos de consumo intracomunitario*, Madrid, Marcial Pons, 2003.
 - ARNAU RAVENTÓS, L., «El desistimiento contractual del consumidor en el futuro Libro VI del Código civil de Catalunya», BOSCH CAPDEVILA (dir), *Derecho contractual europeo. Problemática, propuestas y perspectivas*, Barcelona, Bosch, 2009, pp. 549-561.
 - ARROYO I AMAYUELAS, E., «Qué es forma en el derecho contractual comunitario de consumo», *Anuario de Derecho Civil*, 2008-2, pp. 519-542.
 - ARROYO SAN JOSÉ, L. «La información precontractual como elemento reequilibrador en la contratación de consumo», GRAMUNT FOMBUENA - FLORENSA I TOMÀS (dirs.), *Codificación y reequilibrio de la simetría negocial*, Madrid (Dickinso), 2017, pp. 297-306.
 - ARZOZ SANTISTEBAN, X., "La transposición de directivas en el Estado autonómico: diagnóstico y perspectivas de futuro", en ARZOZ SANTISTEBAN, X. *Transposición de directivas y autogobierno. El desarrollo normativo del Derecho de la Unión Europea en el Estado autonómico*, Barcelona, GC/IEA, 2013, pp. 491-564.
 - BORRÀS RODRÍGUEZ, A., «Le Droit international privé communautaire: réalités, problèmes et perspectives d'avenir», RCADI, t. 317, 2005, pp. 313-536.
 - BORRÀS RODRÍGUEZ, A. «Les ordres plurilégislatifs dans le droit international privé actuel», RCADI, t. 249, 1994, pp. 145-367.
 - CALLIES, G.-P. Art. 3 Rome I, *Calliess Rome Regulations Commentary*, 2° ed., Wolters Kluwer, 2015, pp. 76-108.
 - CEBRIÁN SALVAT M.A., «La competencia judicial internacional residual en materia contractual en España», *Cuadernos de Derecho transnacional*, vol. 9.2, 2017, pp. 127-150.
 - CALVO CARAVACA, A.L. - CARRASCOSA GONZÁLEZ, J., «Contratos internacionales de consumo», a CALVO CARAVACA, A.L. - CARRASCOSA

- GONZÁLEZ, J., *Derecho internacional privado*, II (18ª ed.), Granada (Comares), 2018, pp. 1.115-1.142.
- CORDERO ÁLVAREZ, C.I., «La contratación entre consumidores de la UE y empresas de terceros Estados: evolución del Dipr europeo», *Boundaries of European Private International law* (BERGÉ – FRANQ – GARDEÑES SANTIAGO, eds.), Brussel·les (Bruylant), 2015, pp. 361-379.
 - FERNÁNDEZ ROZAS, J.C. - SÁNCHEZ LORENZO, S.A., *Derecho internacional privado*, 10ª ed., Madrid (Civitas), 2018.
 - CHRISTANDL, G., «Multi-Unit States in European Union Private International Law», 9 *Journal of private international law* 219 (2013), pp. 219-244.
 - DA LOZZO, M., «Reconciling mandatory norms and European Union private international law in contractual obligations», *Boundaries of European Private International law* (BERGÉ – FRANQ – GARDEÑES SANTIAGO, eds.), Brussel·les (Bruylant), 2015, pp. 139-159.
 - ESPEJO CAMPOS, A., «La transposición del Derecho de la Unión Europea por las Comunidades Autónomas», *Anales de la Facultad de Derecho. La Laguna*, n. 29, 2012, pp. 139-160.
 - ESPLUGUES MOTA, C. - IGLESIAS BUHIGUES, J.L. - PALAO MORENO, G., *Derecho internacional privado*, València (Tirant lo blanc), 12º ed., 2018.
 - ESTEBAN DE LA ROSA, F., *La protección de los consumidores en el mercado interior europeo*, Granada, Comares, 2002.
 - FONT SEGURA, A. «The EU Regulation on succession matters and the territorial conflicts of laws within the European Boundaries», *Boundaries of European Private International law* (BERGÉ – FRANQ – GARDEÑES SANTIAGO, eds.), Brussel·les (Bruylant), 2015, pp. 59-77.
 - FONT SEGURA, A. «La utilització del Dret internacional privat com a criteri d'aplicabilitat del Dret civil català a Catalunya», *Revista catalana de Dret privat*, v. 151, 2015, pp. 77-86.
 - FONT SEGURA, A., «Una nova etapa pel Dret interterritorial?», Florensa Tomás - Fontanellas Morell (coord.) *La codificación del Derecho civil de*

Cataluña. Estudios con ocasión del cincuentenario de la Compilación, Madrid, Marcial Pons, 2011, pp. 574-597.

- FONT SEGURA, A., *Actualización y desarrollo del sistema de Derecho interregional*, Univ. Santiago de Compostela, 2007.
- FONTANELLAS MORELL, J.M., «La apertura de un segundo frente en la problemática interregional de la prescripción: las acciones de origen contractual», *Anuario español de Dopr*, 2017, pp. 1.209-1.216.
- FRANQ, S., «The scope of secondary community law in the light of the methods of private international law - or the other way around?», *Yearbook of private international law*, 2006, pp. 333-374.
- FRONKOVÁ, L., «The new Directive on consumer protection: objectives from the perspective of the UE and the Member States», Schulte-Nölke - Tichy (eds.) *Perspectives for European consumer law: towards a directive on consumer rights and beyond*, Munich (Sellier), 2010, pp. 91-96.
- GINEBRA MOLINS, E., «El Reglamento (UE) 650/2012 y la determinación de la ley aplicable a las sucesiones por causa de muerte», *Cuestiones de Derecho sucesorio catalán* (ARNAU RAVENTÓS, L. – ZAHINO RUIZ, M., dirs), Madrid (Marcial Pons), 2015, pp. 141-172 ss.
- GINEBRA MOLINS, E., Comentari art. 111.1 CCCat, Lamarca-Vaquer, *Comentari al llibre primer del CC. Disposicions preliminars. Prescripció i caducitat*, Barcelona, Atelier, 2012, pp. 73-148.
- GIULIANO, M. - LAGARDE, P. Rapport concernant la convention sur la loi applicable aux obligations contractuelles, *JOCE C-261* de 31 octobre 1980, pp. 1-47.
- GÓMEZ POMAR, F., «Entran en vigor la compraventa y el mandato del Código Civil de Cataluña», *InDret* 1/2018, pp. 1-5.
- GRAMUNT FOMBUENA, M., «La contractació amb consumidors en el Llibre sisè», *El Llibre sisè del Codi civil de Catalunya: anàlisi del projecte de llei: materials de les Divuitenes jornades de Dret català a Tossa*, Girona (Documenta Universitària), 2015, pp. 229-238.
- HALFMEIER, A. Arts. 21 i 27 Rome II, *Calliess Rome Regulations Commentary*, 2º ed., Wolters Kluwer, 2015, pp. 779-780 i 814-822.

- HO-DAC, M., «L'adaptation du droit International privé européen aux exigences du marché intérieur», *Boundaries of European Private International law* (BERGÉ – FRANQ – GARDEÑES SANTIAGO, eds.), Brussel·les (Bruylant), 2015, pp. 419-439.
- HOOK, M. *The Choice of Law Contract*, Hart Publishing, 2016.
- LOAKER, L.D. Art. 11 Rome I, *Calliess Rome Regulations Commentary*, 2º ed., Wolters Kluwer, 2015, p. 275-306.
- LUTZI; T. «'What's a consumer?' (Some) clarification on consumer jurisdiction, social-media accounts, and collective redress under the Brussels Ia Regulation. Case C-498/16 Maximilian Schrems v. Facebook Ireland Limited EU:C:2018:37» *Maastricht journal of European and comparative law* 2018 (v. 25-3), pp. 374-381.
- MARCO MOLINA, J. «La incorporación de directivas en materia de Derecho patrimonial por el legislador catalán (La relación entre las directivas comunitarias y la actividad legislativa de las Comunidades Autónomas)», *La Notaría*, núm. 11, 2001. (Versió VLex).
- MARCO MOLINA, J. «España. La Directiva 1999/44/CC, de 25 de mayo de 1999, sobre determinados aspectos de la venta y las garantías de la venta de consumo. Su incorporación al Derecho civil español y al Derecho civil catalán», *La armonización del derecho de obligaciones en Europa* (coords. Arroyo i Amayuelas - Badosa Coll), València (Tirant lo blanc), 2006, pp. 165-188.
- LORD MANCE, «The Future of Private International Law», *Journal of Private International Law*, 2005-2, pp. 185-195.
- MANKOWSKI, P. «Just how free is a free choice of law in contract in the EU?» *Journal of private international law*, 2017-2, 231-258.
- MATHIEU, B., *Directives européennes et conflits de lois*, Paris (LGDJ), 2015.
- MIRANDA SERRANO, L.M., «La contratación a distancia de consumo TRDCH y Directiva 2011/83/UE», MIRANDA SERRANO - PAGADOR LÓPEZ (coords.), *Derecho (privado) de los consumidores*, Madrid, (Marcial Pons), 2012, pp. 145-181.

- ORÓ MARTÍNEZ, C., Comentario del art. 67 TRLGDCU: Normas de *Derecho internacional privado*, BERCOVITZ RODRÍGUEZ-CANO (dir.), *Comentario del texto refundido de la Ley general para la defensa de los consumidores y usuarios y otras leyes complementarias (Real Decreto legislativo 1/2007)*, 2ª ed., Cizur Menor (Aranzadi), 2015.
- PEREZ ESCOLAR, M., «El art. 98 TRLCU, ¿requisitos formales de los contratos a distancia?», *InDret*, 2018-octubre pp. sn.
- POZO CARRASCOSA, P. del - VAQUER ALOY, A. - BOSCH CAPDEVILA, E., *Derecho civil de Catalunya. Derecho de obligaciones y contratos*, Madrid (Marcial Pons), 2018.
- QUINZÁ REDONDO, P - CHRISTANDL, G, «Ordenamientos plurilegislativos en el Reglamento (UE) de sucesiones con especial referencia al ordenamiento español», *InDret*, 2013-3, pp. 1-27.
- RENNER, M, Art. 9 Rome I, *Calliess Rome Regulations Commentary*, 2º ed., Wolters Kluwer, 2015, pp. 242-261.
- REQUEJO ISIDRO, M., «Contratos de consumo y Roma I: ¿un poco más de lo mismo?», *Anuario español de Dopr* 2008, pp. 493-510.
- RUBIO GIMENO, G., «Codi civil i codi de consum en els contractes de consum», *El Llibre sisè del Codi civil de Catalunya: anàlisi del projecte de llei: materials de les Divuitenes jornades de Dret català a Tossa*, Girona (Documenta Universitària), 2015, pp. 239-264.
- RÜHL, G., «La protección de los consumidores en el *Derecho internacional privado*», *Anuario español de Dopr* 2010, pp. 91-120.
- SÁNCHEZ ABRIL, P. - OLIVA BLÁZQUEZ, F. - MARTÍNEZ EVORA, J., «The right of withdrawal in consumer contracts: a comparative analysis of American and European law», *InDret*, julio 2018.
- SÁNCHEZ LORENZO, S. A., «El principio de coherencia en el *Derecho internacional privado europeo*», *Revista española de Derecho internacional privado*, 2018 (v. 70-2), pp. 17-47.
- SANTOS MORÓN, M.J., «Reflexiones sobre los “requisitos formales” de los contratos a distancia y fuera de establecimiento mercantil», EMBID IRUJO - MIQUEL GONZÁLEZ - MORALES MORENO (dirs.), *Estudios jurídicos, Liber*

amicorum en honor a Jorge Caffarena, Madrid (Colegio de Registradores), 2017, pp. 659-677.

- TWIGG-FLESSNER, C., «La Directiva sobre derechos de los consumidores en el contexto del Derecho de consumo de la UE», Cámara Lapuente (dir) - Arroyo Amayuelas (coord.) *La revisión de las normas europeas y nacionales de protección de los consumidores: más allá de la directiva sobre derechos de los consumidores y del instrumento opcional sobre un derecho europeo de la compraventa de octubre de 2011*, Madrid (Civitas/Thomson Reuters), 2012, pp. 81-105.
- WELLER, M. Art. 23 Rome I, *Calliess Rome Regulations Commentary*, 2º ed., Wolters Kluwer, 2015, pp. 416-427.
- WILDERSPIN, M. «Consumer contracts», *Encyclopedia of Private international law*, I, 2017, pp. 464-472.

jest

word

es

es

jest

word

jest

jest

